

67

I 117 986 1986

9430053,7

COBISS

mladika

Poština plačana v gotovini - Skupina III/70 - mesečnik - avgust 1986
Sped. in abb. post. - Gr. III/70 - Periodico mensile - agosto 1986

L. 2.000

30. LETNIK

1986 - 7

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXX. - ŠTEVILKA 7

KAZALO

Benečija po 120 letih: intervju s F. Clavaro in A. Cracino	85
Mogoče ne veste	91
Pod črto	92
Pavle Zidar: Kaj je to	93
Tri vprašanja prof. P. Merkuju	94
Lojze Breznik: Dnevnik od 1941 do 1943 (5)	95
Jelka Cvelbar: »Življenje ječa«	96
Antena	97
Pavle Merku: Páljkišče	101
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Zora Tavčar)	101
Ocenc: Trinkov simpozij v Rimu in nova knjiga P. Zovatta o Trinku (Martin Jevnikar)	102
Miloš Kralj: Zastrupitev z gobami	104
Na platnicah: Čuk na Obe-lisku; Za smeh; Listnica uradništva	
Priloga: RAST 31-1986, pripravlja uredniški odbor mladih (str. 121-124)	

Zunanja oprema:
Edvard Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 2.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 15.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — »Mladika« - Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 2.000 Din. Druge države 15 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 20 US dolarjev.

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

XXI. ŠTUDIJSKI DNEVI

DSI - TRST - 5., 6. IN 7. SEPTEMBRA 1986

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA, OPČINE, NARODNA ULICA 89

Petek, 5. septembra 1986

Ob 17.00: Predstavitve predavateljev na letošnji Dragi.

Ob 17.30: Predavanje: SLOVENSKA CERKEV MED BOGOM IN CESARJEM
Kako je Cerkev na Slovenskem v zadnjih sto letih prilagojevala svoje nadčasno poslanstvo družbenopolitičnim razmeram.

Po diskusiji zakuska in družabnost.

Sobota, 6. septembra 1986

Ob 16.00: SLOVESNA OTVORITEV

Predavanje:

MATIČNE DILEME MED NARODNOSTJO IN DRŽAVLJANSTVOM

Intelektualec z mednarodnim obzorjem pretresa razne mogočnosti današnjega jugoslovanstva, od utopije do politične prakse.

Nedelja, 7. septembra 1986

Ob 10.30: Predavanje: BLAGODEJNA ODVEČNOST KRŠČANSTVA

Ali ni vera odveč? In Bog ali ni tudi On odveč? Kakšen je torej pomen krščanstva, če lahko svet ostaja brez njega?

Po predavanju diskusija in kosilo.

Ob 16.00: Predavanje: PO PLOVBI ČEZ RDEČE VODE

Pristanek na kakšnem bregu, po plovbi med Skilo Vesti in Karibdo Lenina, saj je Marx napisal tudi: Cilj, ki zahteva podla sredstva, ni dober cilj...

Po predavanju diskusija, sklep, družabnost.

Letošnji predavatelji: etično prizadet marksist, sodobnosti odprt teolog, tvegano angažiran intelektualce, kulturno ugleden Neslovenec.

Nedeljska služba božja bo ob 9. uri v parku na prostem.

NAVODILA

XXI. ŠTUDIJSKI DNEVI bodo 5., 6. in 7. septembra 1986 v parku Finžgarjevega doma na Opčinah, Narodna ulica 89. V primeru slabega vremena bodo v dvorani Finžgarjevega doma (tel. 040/211-113).

* * *

POJASNILA IN PRIJAVE: DSI, ulica Donizetti 3, Trst, Italija. Od 1. do 4. septembra med 17. in 19. uro po telefonu na št. 040/768-189.

* * *

PRISPEVKI za študijske dneve so prostovoljni in jih lahko izročite med »Drago« v pisarni.

* * *

Dopisniki in fotografi se akreditirajo na sedežu DSI do četrtega, 4. septembra.

SLIKA NA PLATNICI: Msgr. Angel Cracina v Buii po potresu v jeseni leta 1980, ko je stanoval v zasilni hišici, ki mu jo je postavila avstrijska dobrodelna ustanova.
(foto Maver)

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Marijan Kravos, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mlijač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

BENEČIJA po 120 letih

Oktobra letos bo minilo točno 120 let, odkar je Benečija po avstrijsko-prusko-italijanski vojni iz leta 1866 pripadla Italiji. S plebiscitom, ki je bil izveden v dneh 21. in 22. oktobra 1866, je namreč celotna Benečija in s tem tudi Beneška Slovenija prišla pod Italijo. Udeleženci plebiscita so takrat z »da« potrdili pripravljeno izjavo, ki se je glasila: »Izjavljamo našo pridružitvev h kraljevini Italiji pod monarhično ustavno vlado Viktorja Emanuela II. in njegovih naslednikov.« Pod vti som splošnega razpoloženja — pripadnost k novi državi je bila namreč že odločena in plebiscit ni pomenil izbire med pripadnostjo k dvema državama — so glasovali z »da« tudi nasprotniki in je bilo v vsej Benečiji od skoraj 650.000 glasujočih samo 69 glasov proti. Bajz

je bil med Beneškimi Slovenci proti združenju z Italijo en sam glasovalec.

Obletnice, ki je pred nami, se MLADIKA spominja z dvema intervjujema, ki morda bolj kot še tako temeljit članek prikazujeta današnje in polpretekle razmere v Benečiji. Besedo imata Benečana sociolog Ferruccio Clavora (rojen 1945 v Podbonescu) in duhovnik Angel Cracina (rojen v Fojdi 1909). Intervju s Clavoro je izpred nekaj dni, po uspeh beneških kulturnih dnevih v Ljubljani, pogovor z msgr. Cracino pa je zvest prepis radijskega intervjuja, ki ga je imel naš urednik za radio Trst A 3. marca 1983. Pogovor je še danes prav tako aktualen kot takrat.

UREDNIŠTVO

Ferruccio Clavora: »Odgovoriti je treba upravičenim pričakovanjem ljudstva«

»Ljubljanski kulturni dnevi pomenijo pomemben preokret v odnosih med organiziranimi Slovenci videmske pokrajine in slovenskim svetom na splošno, za nas pa so še toliko bolj pomembni, ker smo se z njimi zavedli svojih organizacijskih, kulturnih in političnih sposobnosti« — s temi besedami je odgovoril na prvo vprašanje našega intervjuja Ferruccio Clavora, samozavesten, prizadeven, dosleden in — kljub vsemu — optimistično razpoložen mlad javni delavec iz Podbonesca. Clavora je kulturno in družbeno zrastel v povsem tujem okolju ob očetovi »belgijski« emigraciji, se zelo počasi in postopoma prikopal do zavesti »drugračnosti« in se je prvič resneje seznanil s stanjem

beneških rojakov ob potresu, ki je 6. maja 1976 prizadel Furlanijo in razdejal tudi slovenske doline. Prav v tistih prvih popotresnih dneh pred desetimi leti se je Clavora dokončno vrnil v svoje rojstne kraje. Marsikaj zanimivega bi lahko še navedli iz njegove življenjske usode, ki bi brez dvoma zaslužila še posebno pozornost, in iz njegove osebne razvojne poti, ki ga je privedla do narodne zavesti morda bolj iz študijskih postavk kot iz čustvenih. Prav iz tega morda izvira njegova neizprosna doslednost, s katero zastopa pravice Slovencev videmske pokrajine, da živijo pravice polnopravnih državljanov. Toda ta intervju noče biti oseben, ker je namenjen širši problematiki, ka-

kor se nam je razodela iz junijskih Kulturnih dnevov v Cankarjevem domu v Ljubljani. Clavoro smo srečali med bežnim obiskom v čedajskem sedežu SLORI-ja, kjer je že deset let v službi. Odpravljal se je na zaslužene počitnice z družino, morda je bil miselno že pri svojih v Lignanu ...

Vprašanje: S »Kulturnimi dnevi« ste se lepo predstavili slovenskemu glavnemu mestu in širši slovenski javnosti ...

Clavora: Z raznimi točkami našega programa je prišla na dan objektivna, stvarna slika naše realnosti tako v svoji dramatičnosti, ki je očitna zaradi demografskega vprašanja, izseljeništvu in brezposelnosti, kot v svojih dejanskih možnostih, ki jih odpirajo kulturna živahnost, novi ljudje s svojimi idejami in ponovno pridobljena sposobnost načrtovati. Slovenskemu svetu smo pokazali, da je tradicionalna slika duhovnika in komunista, ki se edina borita za pravice Slovencev, že stvar preteklosti. Seveda se moramo za to stanje zahvaliti delovanju vseh tistih, ki so dolga leta bili sami v boju za zaščito narodnih značilnosti naše skupnosti, toda danes lahko pokažemo na podjetnike, raziskovalce, vzgojitelje, upravitelje, ki so — ne glede na obstoječe ideološke razlike — vendarle sposobni najti skupno govorico, ko gre za obrambo življenjskih interesov naše skupnosti.

Vpr.: Kako je bilo to mogoče, ko pa je bila vaša preteklost tako negibna, družba zaprta, stiki tako pomanjkljivi?

Clavora: Mislim, da se nam je v teh zadnjih letih — ki so odločilna za našo prihodnost — posrečilo voditi zelo delikatno kulturno in generacijsko spremembo, to se pravi prehod od družbe, v kateri sta si stali nasproti — in se izključevali — arhaična in sodobna dimenzija, do družbe, ki ji lahko rečemo kozmopolitska, v kateri etnična in jezikovna raznolikost ne samo, da ne zavirata razvoja, temveč ga celo pospešujeta, ker je treba vsako tako razliko razumeti v ključu, ki odpira vrata družbenim spremembam sveta in je v dialektični zvezi s podobnimi pojavi in stvarnostjo v svetu. Bog nas varuj, če bi ostali zaprti, potopljeni v naših vsakdanjih problemih.

Vpr.: Kako je ta »podvig«, ta obisk v Ljubljani, odmeval v vaši javnosti?

Clavora: Poleg velikega števila naših ljudi, ki so sodelovali pri uresničitvi posameznih prireditev v okviru tedna v Cankarjevem domu, velja opozoriti še na prisotnost približno 300 ljudi iz raznih slovenskih dolin videmske pokrajine, ki so prišli v Ljubljano samo na zadnjo prireditev tedna. Ta prisotnost dokazuje, da tudi mi lahko imamo Ljubljano za našo kulturno prestolnico. To je proces pridobivanja zavesti, ki je že neustavljiv in bo imel zelo važne posledice na kulturnem področju in v psihološkem smislu.

Vpr.: V Ljubljani so bili tudi vaši »Čedermaci«, ki se zdajne čase nekoliko manj pojavljajo v javnosti.

Clavora: Naši duhovniki so si zaslužili poseben prostor v okviru naših »Kulturnih dnevov«. Njim je bil posvečen poseben dan obiskov in razgovorov z viškom, ki je bil v srečanju z nadškofom metropolitom Šuštarjem. Pou-

dariti velja tudi, da je duhovnike spremljala delegacija kulturnega društva STUDENCI, ki jo je vodil predsednik Riccardo Rutar.

Upoštevač starost naših duhovnikov in krizo poklicev, bo pač moralo prav to društvo prevzeti vlogo kulturnega pospeševalca med katoliškimi Slovenci videmske pokrajine. Poleg tega se mi zdi, da ni več mogoče odlašati z akcijo, ki naj privede do zblizanja med tistim delom krajevne cerkvene skupnosti, ki nasprotuje zakonu o globalni zaščiti in tistimi, ki — kot člani sicer iste skupnosti — sodijo, da je zakon pomembno sredstvo za razvoj in prepord vseh Slovencev iz videmske pokrajine. Mislim, da je bilo v preteklosti storjenega premalo, da bi v cerkveni skupnosti poskusili odpraviti ločitve, ki so s časom dobile politično barvo. Med prvimi cilji bi morali postaviti na noge skupni načrt za stvari, ki jih je mogoče storiti konkretno in soglasno, čeprav se pri tem omejimo na vprašanja, ki zadevajo versko prakso v posameznih župnijah in pustimo vsakemu svobodo, da s svojimi političnimi očmi gleda na vprašanja zakonske zaščite. S tem bomo najbolj učinkovito zdramatizirali celotno zadevo.

Vpr.: Sicer pa ste svoja gledanja zastopali tudi v širših krogih.

Clavora: Krožek STUDENCI je že pred leti sprožil akcijo, ki je privedla do zelo dobrih rezultatov in s katero smo vzpostavili redne stike z italijanskim katoliškim svetom, na primer z ACLI-jem, Demokratsko ligo in drugimi. Pred kratkim pa smo to akcijo začeli tudi na deželni ravni. Kot najzgovornejši primer je srečanje, ki je bilo v nedeljo, 22. julija, v Gorenjem Tarbiju, katerega se je udeležilo več kot 150 Ognjiščarjev iz vse dežele.

Vpr.: Kaj pa v vaši notranjosti?

Clavora: Tu zasluži poudarek pobuda, ki smo jo dali laiki STUDENCEV za mesečno skupno mašo. Znano je, čeprav lahko zgleda še tako čudno, da se v naših cerkvah vedno manj moli v slovenščini. V nekaterih župnijah je italijanščina že pred leti popolnoma nadomestila slovensko molitev. Zato se nam je zdelo nad vse primerno, da znova predlagamo take priložnosti cerkvene občestvenosti v materinščini.

Vpr.: Slovenska manjšina v Italiji se že ves povojni čas poteguje za uzakonitev že pridobljenih pravic in za priznanje novih v obliki organskega zakona, ki bi zajel vse Slovence na manjšinskem prostoru. Kaj bi vam pomenil tak zakon?

Clavora: V tem trenutku bi zakon o zaščiti pomenil pomembno potrditev našega dela in bi dal juridično moč procesu, ki je neustavljiv. Nas v tem trenutku samo preseneča, kako lahko odgovorni krogi odlašajo s tem zakonom. Naši prijatelji pri DC naj se pomirijo: v videmski pokrajini ni vprašanje ali bo zaščitni zakon »povzročal probleme«, temveč je treba odgovoriti upravičenim pričakanjem ljudstva, ki se je končno otrslo raznih oblik ustrahovanja, ki se jih poslužujejo razne temne sile. Verjetno bo celo res nasprotno: parlament naj čimprej odobri zaščitni zakon, ki naj zagotovi vsem Slovincem enake pravice, da ne bodo »nastajali problemi«.

Msgr. Angel Cracina:

»Rad bi dočakal vstajenje Benečije in Furlanije«

Msgr. Angel Cracina je eden tistih »kaplanov Čedermacev«, ki so se s svojim delom, žrtvami in idealizmom zapisali v našo kulturno zgodovino. Ivan Trinko, Jožef Cramaro, Anton Cuffolo in vrsta drugih rajnih in še živelih duhovnikov v Benečiji je postavila temelje za tisto narodno prebujenje, ki se danes kaže na raznih področjih. Beneški duhovniki so za to prebujenje plačali z lastnimi žrtvami. Ena izmed prič tega žrtvovanja je msgr. Angel Cracina.

Vprašanje: Povejte nam kaj o sebi, kdo je Angel Cracina, od kod ste, kdaj ste se rodili?

Angel Cracina: Rodil sem se v furlanski vaščini po imenu Raschiacco, po furlansko Raščia, ki je podružnica župnije Campeglio, po furlansko Čampej, občine Faedis, po slovensko Fojda, okraja Cividale del Friuli, Čedad po naše, dne 16. aprila leta 1909. Osnovne šole, vseh pet, sem dovršil v domačem kraju, gimnazijo, licej in teologijo v semenišču v Vidnu. Leta 1930 sem prejel mašniško posvečenje od takratnega nadškofa msgr. Giuseppa Nogara. Kaplanoval sem sprva v Paularu, ki je občina in župnija pri avstrijski meji v okraju Tolmezzo v Karniji, do leta 1936, potem pa v nadžupniji Gemona, Gumin po naše. Proti koncu leta 1937 sem bil imenovan za kaplana fašistične organizacije, takoimenovanih »balilla moschettieri« in poslan kot kurat v Vernassino, po slovensko Gorenji Barnas, podružnico občine S. Pietro al Natisone, po naše Špeter. Meseca oktobra 1939 me je nadškof poslal za župnika v Sv. Lenart v bližnji Arbeški dolini. Istočasno sem bil promoviran za poročnika »63.ma Regione Alpina Milizia Volontaria Sicurezza Nazionale« z nalogo, opraviti službo božjo kot vojaški kurat pri fašističnih vojaških organizacijah. Takšno nagrado in takšno nalogo je dobil tudi moj slovenski sobrat duhovnik Mario Lavrenčič, sedanji župnik pri Štoblanku v Nadiški dolini. Vojaško službo sva obdržala do ukinitve fašizma, namreč do meseca julija leta 1943. Potem sem jaz stopil v vojaško organizacijo, ki se imenuje Associazione Nazionale degli Alpini in do zdaj sem član te organizacije kot častni poročnik.

Župnikoval sem pri Sv. Lenartu, domačini mu pravijo Podutana, do marca 1966. V tem dolgem času se je moje znanje in uporaba ljudskega slovenskega narečja in knjižne slovenščine razširilo in poglobilo skozi sožitje z ljudstvom in z branjem knjig. Preden sem prišel bivat v Benečijo, sem komaj površno poznal slovenski jezik, ker smo doma govorili po furlansko in v semenišču nisem mogel obiskovati tečaja slovenščine, ki sta ga vodila msgr. Trinko in prof. Miha Dorbolò. Pri Sv. Lenartu sem se naučil tudi nekaj ruščine pri Rutarjevi družini, ki je bila prišla

sem s Kavkaza leta 1932, kadar so vsi oni Slovenci, ki so bili ohranili italijansko državljanstvo, bili izgnani nazaj v Italijo. Ruščina mi je bila potem zelo koristna, ko so zadnja dva meseca vojne prišli stanovat k Sv. Lenartu ruski vojaki, namreč kozaki, ki so sodelovali z Nemci in fašisti. Pri Sv. Lenartu sem se mogel malce naučiti pisati in brati tudi nemščino in angleščino v privatni šoli za izseljence, katero sem obiskoval združen s fanti in dekleti moje župnije.

Doba mojega bivanja pri Sv. Lenartu mi je dala tudi okusiti najgrenkejšo neprijetnosti in žalosti, a mi je tudi dala uživati najgorše in najpristnejše radosti. Med žalostnimi dogodki štejem preganjanje slovenskega jezika pred vojno in po vojni, posebno pri službi božji, potem petletno vojno in napad, fizični in tiskovni, na mojo osebo.

Tolažilni in veseli dogodki zame so bili, med drugimi, ti: pet mladeničev, ki so postali duhovniki, tri dekleta, ki so postale redovnice, in pobožnost naših Benečanov. Ta posebna pobožnost, ki se po mojem izdatno izraža v narečju in v navadah, se mi je globoko ukoreninila v pameti, tako da sem tudi pisal o njej v številnih tiskanih objavah. V radost in srečo si štejem tudi to, da sem v Benečiji osebno poznal razne duhovnike kot poštene može in zavedne Slovence, na primer msgr. Trinka, mojega profesorja filozofije v semenišču, msgr. Ivana Petričiča in msgr. Jožefa Gorenščaka, moja prednika pri Sv. Lenartu, gospode Lucijana Krizetiča iz Kravarja, Aleksandra Tomazetiča iz Kosic, moje sošolce rajnega Zaccaria Succaglia, Pasquala Gujona, Valentina Birtiča, Marija Lavrenčiča in moja zelo velika prijatelja Antona Cuffola in Jožefa Cramara.

V dobrem spominu mi je ostala tudi občina Sv. Lenarta, ker me je gospod šindak Francesco Macorig odlikoval z zlato zaslužno medaljo leta 1958. Na praznik sv. Jožefa leta 1976 sem končno zapustil Benečijo. Zapustil sem jo — to me gane —, zapustil sem jo telesno, a ne dušno in ne prostovoljno, ampak zaradi cerkvene discipline. Gospod nadškof Zaffonato, Nogarov naslednik, me je bil dostikrat silil, da sprejem dekanat v Furlaniji ali v San Giorgiu di Nogaro ali v Paluzzi ali v Nemah. Vedel sem, da je to pomenilo promoteatur ut amoveatur. Zdi se mi, da je ta izraz dovolj zanimiv in ga morajo vsi razumeti, ker ni moja trmasta vdanost k slovenski benečanski pobožnosti nadškofu ugajala, a moj duhovniški stan in moja vest mi nista dovolila nadalje nasprotovati volji mojega predstojnika, sem ubogal, ko mi je ponudil dekanat v furlanski Buii. Tu sem dušnopastirsko službo opravljal do mesca julija lanskega leta.*) V Buii sem shajal dobro z ljudmi, ki so se mi po-

*) To je 1982.

kazali pobožne, delovne, bistre in velikodušne. Zato sem se v kratkem času udomačil med njimi in jih potem težko zapustil. Še to, oprostite, me gane, tudi v tem primeru moram reči, da ni bil moj odhod prostovoljen, ampak posledica moj pokornosti. Prijazni so bili z menoj tudi kulturni krogi v Buii, ker sem sodeloval po možnosti z njimi za ohranitev in razširitev furlanske kulture. Povem, da sem član društva Società Filologica Friulana. Zato sem leta 1979 dobil nagrado »Premio Nadal furlan«, srebrno medaljo. V tej dobi sem si mogel izpopolniti teološko kulturo in pravzaprav sem to hotel narediti, ker se mi je zdelo, da sta to zahtevala moj cerkveni položaj kot dekan (vicario foraneo) in kot nadžupnik v kraju, kjer je poleg večine delavcev in kmetov bila še imenitna skupnica izobraženecv. Zato sem sprva hodil študirat v Padovo na Istituto di Liturgia pastorale, ki je sekcija rimske benediktinske univerze sv. Anzelma, in dobil sem diplomu učitelja pastoralne liturgije. Potem sem se vpisal na rimsko Pontificia Università Lateranense in tam se mi je posrečilo, da sem diplomiral v pedagogiji, v pastoralki se reče, in dobil doktorat v teologiji. Medtem ko sem hodil v Rim, sem stanoval pri papeškem slovenskem zavodu, ki se imenuje Slovenik, in tako sem spoznal rektorja msgr. Jezernika in slovenske dijake.

V Buii sem imel tudi trpke dneve in grenke izkušnje zaradi strašnega potresa leta 1976, ki je meni in mojim župljanom povzročil veliko žalosti in škode, to se pravi 50 človeških žrtev, 80 odstotkov porušenih hramov, med njimi tudi župnišče in moja cerkev. Ko se spominjam tega žalostnega dogodka, moram dodati tudi tolažilno pomoč naših bratov s slovenske Koroške, ki so pod vodstvom slovenskega prelata Viktorja Umelka iz Celovca in slovenskega župnika Lovra Petričiča iz Šentilja, prišli nam na pomoč in meni in mojim pomožnim kaplanom podarili začasen hram, ki sem ga pustil svojim naslednikom v Buii.

Po skoraj 17 letih bivanja v furlanski Buii, me je sedanji videnski nadškof premestil kot kanonika v Čedad. Žal mi je zaradi te njegove odločitve, a tolaži me to, da sem zdaj bližji svoji vedno dragi Benečiji.

Vprašanje: Bi mogoče sedaj spregovorili kaj o svoji družini? Vaš oče je bil doma iz Brezij pri Tipani, Vaša mati pa je bila Furlanka, sami ste prej rekli, da ste doma govorili furlansko.

Cracina: Da. Se pišem Kračina, K po slovensko, ali morda bolj pravilno Kračina; tako po mnenju msgr. Trinka in prof. Merkùja, po mnenju katerih bi bil Kračina pomanjševalni izraz za kračo ali pa za pridevnik kratki. Tudi v slovarju sem našel Kračina, v slovenskem slovarju. Po mnenju profesorja in furlanskega zgodovinarja msgr. Guglielma Biasuttija, izhaja moja rodbina iz slovenske Istre. Priča naj bi bila sedanja vas Kračina Nova, Nuova Cracina po italijansko, ki je v reški pokrajini v občini Jelšane. A to, kar vem jaz, je, da je ob koncu 17. stoletja neki Andrej Kračina ali pa Kračina, prišel iz Stanovišča, ki je vaščina pri Kobaridu, za zeta v Brezje, občine Tipana, župnije Ahten, v zapadni Benečiji. Te podatke sem izčrpal iz kanoničnih anagrafskih registrov župnije Ahten. Od Andreja Kračine sta potem izviralii dve družini Kračina. Ena je nosila priložek »Paskiči«, moja družina, drugim pa so dejali »Škufarji«. Obe veji rodbine Kračine sta se zadnja tri leta preselili v Furlanijo. Sprva je zapustil rojstno vas moj oče Valentin skupaj z materjo Katro Škuor iz Prosnida, z dvema sestrama in z dvema bratoma leta 1908, tik potem, ko se je bil poročil z mojo materjo Amalijo Bon, Furlanko iz Colugne blizu Vidna. Mama in tata sta se spoznala v Avstriji, točno v mestecu Volsberg na Koroškem, kjer je on zidaril in je ona delala doma z brati in sestrami pod nadzorstvom očeta Filipa, ki je vodil kamnolom. Mama je zato dobro obvladovala nemščino, ker je bila opravila vse

Petnajsti literarni natečaj »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi poljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1986. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.

3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

4. Na razpolago so sledeče nagrade:

za črtico ali novelo:

prva nagrada	150.000 lir
druga nagrada	100.000 lir
tretja nagrada	50.000 lir

za ciklus pesmi:

prva nagrada	100.000 lir
--------------	-------------

druga nagrada	50.000 lir
tretja nagrada	30.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisu ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1987. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.

avstrijske osnovne šole in je tudi poznala slovensko koroško narečje. Tata pa, ubogi, je komaj preskosil tretji razred italijanske osnovne šole v Brezjah, potem je šel komaj mladenič delat v Avstrijo, in tam se je naučil zidati in govoriti nekaj po nemško. Mama moja je umrla mlada, recimo, tik po prvi svetovni vojni, in je pustila šest otrok, tri fantiče in tri punčice. Živih nas je zdaj 5, jaz in brat in tri sestre. Brat je kmet in stanuje v vaščini Raschiacco, v moji rojstni vasi, podružnica, kakor sem pravil, občine Fojde in župnije Campeglio v čedajskem okraju. Živi v hiši, ki jo je sezidal moj tata, naš tata, na zemljišču, ki ga je bil kupil on, ko je bil prišel iz Brezj. Je poročen, moj brat, z eno domačinko in ima tri otroke, hčer učiteljico, že poročeno, sina duhovnika, župnika v Cavazzu Carnico, in tretjega sina uradnika pri Telefriuli. Imamo eno sestro redovnico, uršulinko, tu v Čedadu, doktorico leposlovja, ki poučuje pri Collegio Magistrale Orsoline. Ostali dve sestri živita pri meni kot sta živeli in stregli pri meni v Buii. Po mamini smrti se je tata spet poročil s Slovenko iz slovenskih Brd pri Krminu, katera nam je pridobila še eno sestro in enega brata, ki zdaj prebivata z družino v Felettu Umbertu blizu Vidna. Oče in mačeha sta končala svoje zemeljsko življenje pred desetimi leti, oba v lepi starosti. Kar mi je znano, glede mojega priimka, lahko še dodam, da družine Cracina lahko najdeš v vasi Racchiuso v občini Ahten in po slovensko pisano Kračina pri Kobaridu.

Vprašanje: Msgr. Cracina, zdaj ste veliko povedali o sebi. Kaj pa delate danes? Vi ste zdaj v Čedadu, niste več v Buii, ste v Čedadu stolni kanonik, s čim se zdaj ukvarjate?

Cracina: Povem vam, tukaj v Čedadu zdaj, žalibog, povem skozi srce, žalibog nimam drugega dela mimo službe božje kot rezidencialni kanonik, namreč skupno molitev, maševati, spovedovati, pridigovati. Obljubljeno mi je bilo, da bom imel nalogo kapitularnega arhivista, vendar arhiv in biblioteka čedajskega kapitlja sta bila izročena prof. Tagliaferriju, ravnatelju mestnega muzeja, in prof. De Biasiu, knjižničarju videnske nadškofijske kurije, z namenom, da arhiv uredita. To nalogo bi si rad prevzel sam. Medtem urejum lastno knjižnico, sodelujem po sposobnosti s člani slovenskih kulturnih društev v Čedadu in izpopolnujem svoje teološke in jezikovne študije. To je vse.

Vprašanje: Msgr. Cracina, kdaj ste se Vi odločili, da postanete duhovnik?

Cracina: Zdi se mi, da je ta volja nastala v meni naravno. Mislim, da sem dolžan svoji krščanski vzgoji, ker me je ljuba mamica naučila po krščansko in tudi moj tata. Mislim, da je to bilo zemljišče, v katerega je gospod Bog sadil namen za duhovnika.

Vprašanje: Vi ste vsa vojna leta preživel kot župnik pri Sv. Lenartu. Danes beremo v Cuffolovem dnevniku, ki izhaja iz tiste dobe, kako je bilo hudo med vojno. Ste tudi Vi doživeli te hude čase na lastni koži takrat?

Cracina: Seveda. Sem bil v bitki, recimo, odkar je fašizem padel in so se pokazali partizani; takrat se je v moji fari začela velika nevarnost, ker so bili spopadi med Nemci, fašisti in partizani, in nekateri so tudi pustili kožo, re-

cimo tako po naše. Jaz sem bil sredi tega gorja; hvala Bogu nisem utrpel kake posebne škode, vendar sem trpel, razumete, kakor trpi človek, ki ljubi svoje ljudstvo.

Vprašanje: Vi ste poznali Cuffolov dnevnik že prej, ali ga šele zdaj odkrivате, ko je objavljen. Ste ga prej prebrali?

Cracina: Ne, ne. Gospod Cuffolo je bil moj dušni vladika, recimo, vodja, in tudi moj velik prijatelj in mi je povedal vse, kar je želel izjaviti ali pa kar je vse napravil, posebno spomine od vojske. In to, preden je sam izročil ne vem komu svoj dnevnik, mi je pravil, kaj bo pisal in kaj je že napisal.

Beneški duhovniki kanoniki A. Cracina, V. Birtig in P. Gujon na vrtu Slovenika v Rimu ob Trinkoven simpoziju leta 1983.

Vprašanje: Veliko se govori o teh dnevnikih. Ali je res, da obstajajo različne verzije, da ni samo en prepis, da je Cuffolo sam pisal v različnih verzijah isti dnevnik?

Cracina: Kar velja, povem lahko. Rajni dragi sobrat Cuffolo je pisal dva dnevnik. En dnevnik da bo, recimo, na razpolago vsem v arhivu, in drugi dnevnik, mislim bolj resnični, je tisti, ki ga objavlja zdaj »Mladika«.

Vprašanje: Torej ta dnevnik danes hranijo v Ljubljani na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja ... Da gremo naprej z vašo zgodbo! Čeprav je bilo med vojno hudo, pa se mi zdi, da ste vi zelo hude čase preživel ravno po vojni, takrat, ko so vas obdolžili izdajstva, filokomunizma, protitalijanstva in vsega tega. Kako da je prišlo do teh obtožb? Ali je bilo to samo zato, ker ste vi hoteli ohraniti v cerkvi slovenščino?

Cracina: Samo to. Očitali so mi marsikaj, a vse brez resnične podlage. Tako so mi rekli, kakor ste vi zdaj povedali, da sem tatin, da sem komunist, da delam že polno let za to, da bo Benečija pripadla Jugoslaviji, in tako naprej; toda tedaj, ko sem jih sam tožil, so morali iskati podlago, dokaze. In nobenega dokaza niso mogli prinesiti, samo so rekli: parla slavo in chiesa, prega slavo, predica per slavo, 1) samo tisto, nič drugega.

Vprašanje: Morda vsi ne vedo, da ste Vi takrat tožili menda dva časopisa: Messaggero Veneto in Corriere della Sera, ki sta te obtožbe pisala.

1) Govori slovansko v cerkvi, moli slovansko, pridiga po slovansko.

Cracina: Glejte, pravzaprav prvi časopis, ki mi je po krivem kaj očital, je bil krajevni časopis imenovan »Il Tricolore«. Il Tricolore, tako je bilo pisano pod naslovom, da je glasilo »Portavoce della settima brigata Osoppo«. Ta časopis je prvi začel obrekovati mene in še druge duhovnike, vse tiste, ki smo uporabljali v cerkvi slovenski jezik. Potem pa so bili drugi časopisi, ki so obrekovali mene, posebno mene, recimo po imenu, in sicer: Messaggero Veneto, Friuli Liberale, Arena di Pola in Corriere della Sera. Najprej sem tožil Corriere della Sera. Žalostno resnico moram povedati, da me je Corriere della Sera imel pogum obrekovati, ker je poznal izjavo rajnega nadškofa Nogara proti meni in drugim duhovnikom. In časnikar, ki je prišel na obrambo Corriere della Sera v Milanu, je povedal, kaj je msgr. Nogara izjavil v nekem intervjuju; povedal je — navajam po spominu — L'arcivescovo, interrogato da me sulla questione slava, ha detto: lo ho proibito di parlar slavo ai sacerdoti della Slavia in chiesa, ma non sono obbedito e uno dei più disobbedienti è don Cracina. 2) Ko je predsednik sodišča razvidel, da me ne obdolžujejo ničesar drugega kot samo, da govorim slovensko, je dejal: Ma questo non è un crimine, è la stessa Costituzione italiana che lo permette. 3) Zame je bilo najhujše, ko so mi prinesli imena vseh prič proti meni, in prva priča je bil msgr. Nogara.

Vprašanje: Torej takrat ste Vi v tej tožbi zmagali.

Cracina: Tako sem zmagal. Sem prišel nazaj in sem šel ravno h gospodu nadškofu. In on je čakal, da pridem. Je rekel: Čul sem, da ste imeli težave pri sodišču. — Težava moja, sem rekel, Eccellenza, je bila samo tista, da sem videl, da ste vi prva priča proti meni. Eccellenza, sem dejal, sem kriv samo, da govorim po slovensko in da molim po slovensko. Je rekel: so me zmotili, oprostite, so me zmotili, in zdaj, da ne bo velik škandal, pojdite tja k našemu odvetniku (msgr. Baldassi iz Buie je bil) in bo mo tako uredili, da vi prekličete tožbo in oni da plačajo stroške. — Rekel sem: Jaz prekličem tožbo — vedel sem, da mu je bilo težko, ubogemu možu, biti priča proti meni — jaz prekličem tožbo, samo da oni prekličejo vse, kar so govorili proti meni. Tako smo se sporazumeli, oni so preklicali vse, zelo na splošno so preklicali vse, kar so govorili proti meni, jaz sem umaknil tožbo in oni so plačali stroške.

Potem pa so začeli Messaggero Veneto, Arena di Pola in Friuli Liberale, ki so morebiti videli v meni šibkega človeka, ker sem se umaknil, in so me spet blatili in so ponavljali vse neresnične očitke. To pot sem moral spet tožiti in stvar se je končala komaj leta 1955 z mojo zmago; oni so apelirali na kasacijo in na kasaciji so leta 1960 potrdili prejšnjo rzsodbo, tako da so oni bili kaznovani kot prej in so morali plačati stroške zase in še za mojega odvetnika.

2) *Nadškof, povprašal sem ga o slovanskem vprašanju, je rekel: Prepovedal sem duhovnikom Slavie govoriti slovensko v cerkvi, ampak me ne ubogajo, in eden najboljših neubogljivih je Cracina.*

3) *Ampak to ni nikak zločin, to dopušča sama italijanska ustava.*

Vprašanje: V vseh teh tožbah ste dobili zadoščenje, ker ste zmagali. Ampak na koncu ste potem, recimo zaradi ljubega miru in iz discipline, pustili mesto pri Sv. Lenartu in ste šli v Buio.

Cracina: Glejte, morebiti se vam zdi, da je človeška želja, živeti v miru upravičena; sam sem živel v miru, res pa se nisem sam želel ločiti od Benečije. Gospod nadškof Zaffonato, naslednik Nogarov, ki me je težko trpel, veste, zakaj tudi on je bil nezadovoljen, da uporabim slovenski jezik, razumete, zato me je prisilil, tako kot sem vam že povedal, da sem zavoljo discipline šel proč.

Vprašanje: Še ena stvar me zanima pri teh vaših naporih za uveljavitev slovenščine v okviru Cerkve. Vi ste morda sodelovali tudi pri izdelavi nekaterih spomenic, ki ste jih izročili v Rimu samemu papežu, oziroma ste jih poslali po drugih v Rim. Se mi zdi, da je okoli leta 1959 škof Vovk iz Ljubljane nesel neko spomenico takratnemu papežu Janezu XXIII. Ali ste Vi sodelovali pri tem?

Cracina: Mi smo se obrnili na lastne predstojnike, civilne predstojnike, najprej na prefekta v Vidmu, jaz in gospod Cramaro, in smo prejeli od prefekta odgovor, s katerim so nas pomirili vse. Gospod prefekt je rekel: Lahko rabite slovenski jezik, fašizem je umrl, ki je nasprotoval vam, kakor je nasprotoval furlanščini. Pravico imate rabiti slovenščino. Pa jaz in gospod Cramaro, recimo eden drugih duhovnikov, sva se obrnila k vladi in prefekt nama je v imenu vlade ponovil, kar je bil že pisal meni. Potem sva imela stike z rajnim nadškofom Vovkom v Benetkah, jaz in gospod Cramaro, in ustno sva mu predočila položaj, zakaj z onim dekretom se ni menjala gonja proti nam. Zato smo se sporazumeli, da se sestanemo z gospodom nadškofom v Benetkah; tam sva se z njim pogovorila in mu povedala, kakšen je naš položaj. In on je rekel, da prinese naše zahteve v Rim. Pri njegovem povratku iz Rima smo se spet sporazumno sestali v Benetkah in nam je povedal: govoril sem s sv. Očetom in sv. Oče ve, da je vaše zadržanje pravično proti Bogu in proti vladi.

Vprašanje: Monsignor, nekaj nas zanima še: kako pa se je takrat obnašal Ivan Trinko, ki je takrat bil že ugleden, tudi med Italijani. Je on vedel za te stvari, je pomagal, je sodeloval pri teh akcijah?

Cracina: Glejte, msgr. Trinko je bil že star takrat, zelo star. Je vedel vse, kar delamo, odobral je naše početje, pa nam ni očitno pomagal, saj tudi njegove pomoči nismo potrebovali, saj smo se lahko sami branili.

Vprašanje: Msgr. Cracina, Vi ste dobro poznali Ivana Trinka. Letos praznujemo 120-letnico njegovega rojstva. Kakšne spomine imate Vi nanj, kdaj ste ga spoznali in kakšen vpliv je imel na Vas, Vam je dajal kakšen vzgled?

Cracina: Spoznal sem ga, ko sem stopil v licej v slemenišču. On je učil filozofijo v treh razredih liceja, tako da sem bil tri leta njegov šolar v filozofiji. In najmočnejši vtis, ki ga je napravil meni in drugim mojim sošolcem, je bilo njegovo dostojanstvo. Ko je razlagal filozofijo, je bil zelo razumljiv, tako da ga je vsak, ki je bil še kratke pamei, moral razumeti, ko je govoril. Velike reči je zdobil tako, da smo vsi razumeli.

Vprašanje: Nekaj glede njegove narodne zavednosti. Ivan Trinko je bil tudi v politiki precej aktiven, bil je dosti let izvoljen v pokrajinski svet v Vidnu. Kot svetovalec v tem pokrajinskem svetu je vedno postavljajl tudi zahteve za Benečane, vendar samo gospodarske; nikoli se ni postavil, recimo, za narodne pravice, jezikovne, kulturne. Menda samo enkrat, pa takrat so ga potem stepli... Zanima me, zakaj se Trinko ni narodno izpostavljajl, ali so bile razmere take?

Cracina: Po mojem je bil človek mile narave, pri govoru je včasih rabil ostre besede, v obnašanju pa je bil mil človek. Pa ni bilo treba, da se zanima toliko za tisto, ker je bilo samo po sebi razumljivo, recimo, da so mašniki uporabljali slovenski jezik v cerkvah, da so v semenišču pomagali onim semeniščnikom, ki so bili ubogi doma. Tudi drugi mašniki, ki so bili v Benečiji, se niso zanimali toliko za kulturo, temveč samo za gospodarske zadeve. Na primer: moj prednik msgr. Jožef Gorenščak je ustanovil mlekarno in Cassa rurale in še drugi mašniki v tistem obdobju so se zanimali za te stvari. Ni bilo nujno potrebno takrat, zdi se mi, jaz seveda sem bil otrok takrat.

Vprašanje: Je bilo torej samo po sebi umevno, da ste Slovenci, Benečani.

Cracina: Tako je. Slovenci niso bili preganjani takrat zaradi slovenščine, recimo kar vem jaz.

Vprašanje: Msgr. Cracina, Cuffolo in Cramaro sta oba iz Plešišč doma. Tam se je rodilo 7 duhovnikov, ki so približno iste starosti, v začetku tega stoletja. Njim so pred kratkim tudi odkrili ploščo, ki jo je blagoslovil nadškof Battisti, in oba, Cuffola in Cramara, je menda imel Bevk pred očmi, ko je pisal svojega »Kaplana Čedermaca«.

Cracina: Da, da.

Vprašanje: To sem hotel vprašati: Meni se zdi, da je bila neka razlika med Cramarom in Cuffolom. Torej kakšna je bila ta razlika, to mi povejte.

Cracina: Sam sem poznal ona dva dobra mašnika. Po Bevkovih besedah je moč reči enemu in drugemu, da ti si Čedermac. Pa je le bila razlika med njima. Če gledamo na modrost, je ta lastnost bila skupna obema, prav tako še zavednost za Slovence in tudi verska pobožnost. Če pa gledamo na modrost in hrabrost ali pa na modrost in kulturo, moramo reči, da je pravi Čedermac Cuffolo. Če pa gledamo na hrabrost, lojalnost, pogum, moramo reči, da je Cramaro Čedermac. Čedermaca v Bevkovi knjigi je po mojem napačno identificirati le s Cuffolom ali s Cramarom. Osebo mi je bolj všeč Cramaro, ker je zmogel večjo napatost. Res sta bila zelo različna.

Vprašanje: Cuffolo je bil bolj pismen, bolj kulturnen morda, Cramaro pa je bil bolj aktiven. Toda Cramaro ni pustil nič pisanega za seboj, kajne?

Cracina: Pač, pisal je dnevnik in to takrat, ko sta on in gospod Zufferli šla k papežu. Njegov dnevnik je objavil »Matajur«, zdi se mi, drugega ne vem. O pač, on je tudi avtor Rezijanskega Katekizma.

Mogoče ne veste, da...

- da so nemčurji v Področji na Koroškem grobo napadli celovškega škofa dr. Kapellarija, ker je med nekim obredom spregovoril nekaj slovenskih besed, in da jih je škof odločno zavrnil...
- da so ob priliki cerkvene slavnosti v Kosezah pri Ljubljani člani mladinske organizacije postavili pred cerkev mizo, da bi zbirali podpise proti gradnji nukleark in proti vojaški službi žensk...
- da je bilo leta 1952 v dokaz marksistične pravovernosti na Kočevskem porušeni okrog šestdeset cerkva...
- da so na Kongresu Zveze mladine Jugoslavije v Beogradu slovenski delegati med drugim predlagali, naj bi ukinili Dan mladosti s Titovo štafeto...
- da je pri Mohorjevi družbi v Celovcu izšla knjiga Vinka Ošlaka o Medjugorju v esperantu z naročili od Bolgarije do Brazilije, medtem ko se v Zagrebu tiska slovenski prevod Bubalovih TISOČ SREČANJ Z GOSPO...
- da je Edvard Kardelj večkrat interveniral v tiskarni DELA v Ljubljani, ker so stavci in korektorji velikokrat prezrli napačno stavljeni priimek »K r a d e l j«...
- da je bilo šest tisoč izvodov knjige LEPOTE SLOVENSKIH CERKVA, ki jo je izdalo koprsko OGNJIŠČE, razprodanih in da se tiska nova naklada sedem tisoč izvodov...
- da je pravoslavni srbski duhovnik na sprejemu na ljubljanski občini jokaje primerjal neizvolitev literata Bulatovića za predsednika zveze jugoslovenskih pisateljev z nesrečo v Černobilu...
- da so v Sloveniji zaradi upadanja števila otrok začeli zapirati nekatere šole...
- da se v zamejstvu javno mnenje začena nagibati k domnevi, da je Stanka Vuka, katerega tragedijo obravnava zadnji roman pisatelja Tomizze, likvidirala Osvobodilna fronta...
- da so nove knjige naše sourednice Zore Tavčar Poklical si me po imenu, ki je izšla pri koprskem Ognjišču (v sodelovanju z Mohorjevo v Celovcu), prodali doslej tri tisoč izvodov...
- da je na oba nagradna natečaja, ki ju je letos razpisala SKA v Buenos Airesu, prispelo enajst literarnih prispevkov in sedem esejističnih (o slovenski bodočnosti)...
- da bo na letošnji Dragi maševal za udeležence študijskih dni g. Ladislav Lenček, predstojnik edine izseljenske redovne skupnosti v Argentini in predsednik Slovenske kulturne akcije...

Vprašanje: Da, tisto že. Msgr. Cracina, Vi pa tudi pišete dnevnik, ne?

Cracina: Glejte, kot župnik, povsod kjer sem bil, sem pisal dnevnik, pri Sv. Lenartu sem pisal dnevnik in pozneje v Buii. A to so cerkveni dnevnik, ne osebni. Osebnega dnevnika nisem pisal, imam samo to, kar sem objavil, to so brošure, knjige.

Vprašanje: Knjig imate dosti. Sem mislil, da pišete tako tudi dnevne dogodke sproti, da komentirate, kar se zgodi, na primer vse to, kar je bilo s procesi in drugo.

Cracina: V dnevniku, dokler sem bil pri Sv. Lenartu, sem vpisal vse dogodke, kot župnik.

Vprašanje: V župnijski kroniki morda ali pa ...

Cracina: Ne, ne, ne, to je za menoj, ne dam nobenemu, so me že vprašali; saj ni modro, da jaz pokažem vse reči, tudi reči, ki so delikatne, recimo, v zvezi z osebami, ki so v dnevniku omenjene.

Vprašanje: Vaše zadnje mesto je bilo v Buii. Torej Bui niste zapustili radi, ne?

Cracina: Ne, jaz bi želel ostati šc tam, ker mi zdravje tako delo še dopušča in ker sem se navezal na tamkajšnje ljudi. Vsekakor bi želel biti župnik, ne kanonik, ker mi se zdi, da bi kot župnik lažje in koristneje delal.

Vprašanje: Msgr. Cracina, ampak danes je v Benečiji precej drugače, kot je bilo včasih. Se mi zdi, da se je veliko spremenilo na bolje. Imate tudi Vi ta občutek, da je res veliko boljše, kot je bilo včasih?

Cracina: Ne, žalibog, je slabše kot enkrat. Ko sem bil jaz v Benečiji, dotlej so skoraj vsi duhovniki rabili slovenski jezik in so ohranili stare nabožne navade. Potem ko sem jaz odšel, so prišli drugi duhovniki iz Furlanije, in še nekateri, žalibog, ki so rojeni gori, a so opustili stare nabožne slovenske navade. Zaradi tega vem, da je slabše kot enkrat.

Vprašanje: Da, tudi duhovniških poklicev ni več, kajne, tudi v Benečiji?

Cracina: Veste, kaj me tolaži? Vidim, da je skupina mladeničev v vsaki fari, laikov, ki se zanima, kot da bi bili mašniki, recimo, tudi za verske svete navade in mimo tega, da skrbijo tudi, da bi ohranili jezik in kulturo. To majhno tolažbo čutim, sicer sem že povedal, da me drugo zelo žalosti.

Vprašanje: Nekaj čisto osebnega Vas vprašam zdaj. Vi ste toliko doživeli v svojem življenju, ampak kaj bi še radi doživeli, kaj bi še radi dočakali?

Cracina: Kaj bi rad dočakal? Rad bi še dočakal vstajenje Benečije in vstajenje Furlanije, ker sem po tatu Slovenec, po mami pa Furlan, in želim, da se moja Furlanija in moja Benečija zbudita, ne da bi bili, recimo, proti italijanski kulturi ali pa proti vladi, Bogvari, temveč da bi bolj ljubil svoje lepe etnične navade in značilnosti.

Vprašanje: Msgr. Cracina, ste Vi s sedanjim papežem zadovoljni?

Cracina: O, je ena grda beseda, »grozno« pravijo Benečani, sem grozno veseu, sem polno veseu.

Vprašanje: In s svojim škofom?

Cracina: Tudi, tudi, zakaj ne. Bi želel, da bi bil srčnejši in, recimo, pogumnejši, da ne bi samo lepo govoril o naših in furlanskih pravicah, ampak da bi jih pomagal uresničiti.

Vprašanje: In zdaj čisto zadnje vprašanje: če bi Vi še enkrat živeli, bi spet postali duhovnik?

Cracina: Da, gotovo.

Vprašanje: In bi vso pot naredili tako kot doslej in nič drugače?

Cracina: Gledal bi na okoliščine in z istim namenom bi šel ravno po isti poti, po kateri sem doslej hodil.

— pod črto - pod črto —

ZA VEROUK ALI PROTI

Velika večina slovenskih staršev in dijakov se je — podobno kot v vse-državnem povprečju — odločila za verouk. Uro verske vzgoje v italijanskih šolah so nekateri hoteli odstraniti oziroma odriniti samo versko zavzetim dijakom, kot da je to samo njih privatna zadeva. Ta »laično-marksistični« načrt ni uspel. Nekateri so rezultati izbire staršev in dijakov presenetili, druge so razočarali, tretji pa so si oddahnili. Zdi se, da so zainteresirani ravnali po zdravi pameti in niso hoteli z lahkomišno odločitvijo podreti, kar je zgradila preteklost. Nekateri so si rezultate razlagali s pomanjkanjem alternativnih izbir, drugi celo z oportunizmom, češ da se starši in dijaki nočejo zameriti nekaterim profesorjem. Izbira je

vsekakor bila svobodna in na podlagi tega sklepamo, da v praznini vrednot in pomanjkanju upanja v sodobni družbi ostajajo še tako šibki znaki krščanske tradicije vendarle še edino veljavne in trdne idealne točke. V naraščajoči skepsi in izkoreninjenosti, ki sta vse bolj prisotna pojava v vseh oblikah šolskega, družinskega in delovnega življenja, predstavlja krščanstvo (ali vsaj njegovi zadnji ostanki) še zadnje prebliske izgubljenega človekovega dostojanstva. Ne glede na izbiro za ali proti verouku, je res, da danes mladi ne pristopajo radi k nobeni kulturi, ne laični ne katoliški in ne marksistični. Krščanstvo vzbuja morda še nekaj spoštovanja in zaupanja, vendar pa za posameznika že dolgo ni več tisti odločilni dogodek, ki bi usmerjal njegovo

življenje. Gre mimo, kot da nima nobenega opravka s tistim, kar nas osrečuje ali žalosti ... Zato se nam zdi odveč zadovoljstvo tistih, ki so si oddahnili ob rezultatih izbire staršev in dijakov. Dejanska slika pa ni taka in taka razlaga bi bila napačna, predstavlja pa dokajšnji dokaz zaupanja veroučiteljem in priznanje njihovem delu. Obenem pa to pomeni tudi dokaj povečano odgovornost veroučiteljev, kot je naglasil Janez Pavel II. že februarja, ko je škofom poudaril, da bo potrebno »zdravo sodelovanje v notranjosti vsake šolske skupnosti« in »pogumna posodobitev sredstev, ki so potrebna za pripravo učiteljev«. Zavedati se moramo, da danes ni več čas za tradicionalni verouk, kakor ga razumemo, če cerkev zreduciramo na pobožne želje

Vprašanje: Msgr. Cracina, midva sva ta pogovor končala, vsaj jaz ne bi postavil drugih vprašanj. Če pa sem kaj pozabil ali izpustil zelo važnega, mi lahko poveste.

Cracina: Če želite, preberem odo, ki sem jo recitiral msgr. Trinku v čast ob 90-letnici njegovega življenja, gor na Tarčmunu.

*Pred Vami se stavljam slovensko pojoč,
eno pesem napravljam, a šibka mi je moč.
književno slovenščino prav malo poznam,
naučil sem se sam.*

*Zatorej če storim že kako napako,
če težko govorim, no, čudno ni tako,
in mene ni sram, jaz krivde ne nosim,
oprostite, vas prosim.*

*Al kaj mene gani, da pojem takole,
v viži neznani, učenec brez šole?
Ker Vi ste mi dali presijajni navzor
gospod profesór.*

*Začeli ste sami Vi tudi tako,
le s svojimi žrtvami ste učili roko.
O, narod Vam mora čestitke podat,
slavni avtodidat.*

*Vi mene zbudili iz sramnega spanja,
Vi mene vabili na pot tega znanja.
Če ljubim slovenski, če kaj ga poznam,
hvaležen sem Vam.*

*Prav rad bi še tekel kar ravno naprej
in jaz bi vam rekel še mnogo in mars'kej.
A muza mi pravi: ne delaj pretvar,
sa's' spraznil slovar.*

*O, Bog naj Vas živi še dolgo nadalje,
o Bog ljubeznivi naj hrani Vam zdravje!
In naši deželi le milo novi
le može kot Vi!*

PAVLE ZIDAR

Kaj je to

*Vprašali so ga,
zakaj beseduje le v prilikah,
pa jim je odvrnil,
da so temeljna skrivnost
bivanja,
skrivnost,
skozi katero spoznaš
to, kar
vidiš
slišiš
okusiš
občutiš,
in še jim je rekel:
le tisti, kdor bo priliko umel
bo
še več imel,
ker je ona luč,
ki se bo razdajala
tudi še tedaj,
ko bodo izsušena
usa morska korita,
kajti vse, kar je, je zato,
ker je rečeno v njih,
ni ene same besede, ki bi bila vse,
ampak je le prilika tisto,
ki ji je dano biti vse
in več od tega,
kar je.*

pod črto - pod črto

in na nasvete v slogu »Bodite dobri!«. To bi bila cerkev, ki jo obiščemo ob potrebi, morda pred maturitetnim izpitom, ko se spustimo tako daleč, da prižgemo svečo. Če pa postane krščanstvo izkustvo vsakega našega dne, konkretna in aktualna možnost, tedaj ta novost človeka še vedno prevzema, kot se dogaja že dvatisoč let. Če pa sam veroučitelj ne pozna te »novosti«, je ne bo mogel posredovati svojim dijakom, ki bodo še naprej nesposobni razumeti bistvo krščanskega oznanila. Bog, ki nima opravka z življenjem, je nepotreben in postane lahko stvar zasebne izbire, ki se omeji na psihološko tolažbo. Tu pa nismo več daleč od definicije, da je vera »opij za ljudstvo«. Tega naša šola in naša skupnost ne potrebita ne glede na to, koliko se

jih je izreklo za ali proti verouku v šolah.

JEZIKOVNA POLOMIJADA

Slovenščina na plakatih, ki reklamizirajo razne naše poletne prireditve, res ni kaj prida. Večkrat jih beremo v dvojezičnih izvedbah, ker bi šagra brez italijanskih gostov bila za prireditelje finančna polomijada. Toda dostikrat se zgodi, da je slovenski del plakata prava jezikovna polomijada, medtem ko je italijanski sprejemljiv, če že ne brezhiben. Zgleden primer v tem smislu daje plakat mladinskega društva Igo Gruden iz Nabežine, ki je sredi julija vabil na II. praznik piva in navajal v programu »turnir u japonski mori«, »tekme v pivu« (morda je bilo mišljeno plavanje?), »Popeye tekme« in po-

tem še zelo nejasna točka »Primga, držga, dejga ... in šekaj« — ni gotovo, ali bi moral tekmovalec svojega partnerja na koncu sekati ali kaj drugega. Iz vsega tega je jasno, da programi takih praznikov nastajajo v glavah prirediteljev v neslovenskih predlogah, pač po vzorcu podobnih prireditev naših sodržavljanov.

* * *

Tudi jugoslovanski prireditelji velikih mednarodnih športnih manifestacij si ne znajo pomagati s tujimi jeziki, čeprav jih na veliko reklamizirajo. Tudi »svetovljanski« Zagreb, ki se trudi, da bi privabil čimveč tujih gostov na Univerziado ... Italijane pozdravlja na meji napis »Benevenuti in Jugoslavia paese di sole e di sport«.

Tri vprašanja prof. Pavletu Merkùju

MLADIKA: Pavle, Ti spadaš med tiste slovenske glasbenike, ki se že vrsto let borijo a to, da bi skladatelju Mariju Kogoju, Tržačanu, katerega 30-letnico smrti obhajamo prav letos, slovenska glasbena zgodovina dodelila mesto, ki mu po pravici gre, namreč mesto očeta moderne slovenske glasbe in enega največjih, če ne največjega slovenskega skladatelja vseh časov. Je v zadnjih letih v Sloveniji opaziti kakšen premik v tej smeri?

MERKÙ: Slovenska glasbena zgodovina ne dodeljuje mest, pravzaprav ne dodeljuje ničesar, kvečjemu naniza faktografske podatke (in takih je o Kogoju nanizala že veliko, recimo celo preveč, saj ga je proglasila, kljub tržaškemu rojstnemu listu, za Prekmurca!) in se gre starodavno igrico o dlaki v jajcu, ki lahko prinaša užitek le igralcu. Recimo rajši, da so nekateri ljudje (in njihova nacionalna pripadnost ne igra v tem primeru nikake vloge), ki so se zaljubili (to je pravišnji izraz) v Kogojevo glasbo. Tudi in predvsem v Sloveniji: Borut Lipornik, Jakob Jež, Lojze Lebič, pred njimi še Marijan Lipovšek, Samo Hubad in še kdo pa tudi še kdo med mlajšimi. A tudi zunaj Slovenije: recimo Edward Neill v Genovi, saj bi brez njegovega posredovanja, brez njegove vere, brez njegovega dela Andrea Pestalozza nikoli ne dobil v roke Kogojevih Malenkosti. Potem Andrea Pestalozza, ki se je v te skladbe dobesedno zaljubil in jih redno izvaja že nekaj let na svojih koncertih po Italiji, Švici in nazadnje tudi v Sloveniji. In tu velja pripomniti, da je Pestalozza drugi italijanski pianist, ki je v celoti igral Kogojeve Malenkosti (prvi je pred leti bil Fabio Nieder): zakaj jih ni še nikoli v celoti igral kak slovenski pianist? (Očitno nima nacionalni predznak tu nobene težje; kljub temu me stvar jezi.) Končno je tu še Pietro Mosetti iz Genove (res, rojen je bil v Trstu, zaveda se svojega slovenskega izvira, je pa le italijanski diskografski založnik!), ki je po mecensko izdal ploščo, posvečeno v celoti Kogojevi glasbi, čeprav ve, da bo težko kril stroške. Ploščo je izdal, ker se očitno zaveda, da je to pomembno in potrebno. Kakor se je Založništvo tržaškega tiska zavedalo, da je pomembno izdati Kogojeve Otroške (zborovske) pesmi. Slovenija se v tej smeri gotovo premika prepočasi z vsemi založbami, institucijami in možnostmi, ki jih ima na voljo. Ob tridesetletnici Kogojeve smrti naj bi v Ljubljani izšle Kogojeve zborovske pesmi, ljubljanska Opera spet ne bo pripravila Črnih mask, molk je težak. Ljubljana še ni odpustila Kogoju, da je bil genialen skladatelj.

Nima smisla ugotavljati, ali je Kogoj bil oče moderne slovenske glasbe, saj se za to očetovstvo lahko puli vsaj ducat drugih od Gojmira Kreka naprej. Smiselno je ugotoviti, da je Kogoj velik skladatelj. Nič več in nič manj. Če je velik, potem je enako velik za vse, ki znajo glasbi prisluhniti, ne glede na jezik, ki ga govorijo. (Me pa le jezi, da je med temi premalo ljudi, ki govorijo po slovensko.)

Zakaj se sam ženem za Kogoj? Samo zato, ker me je njegova glasba prevzela. Poznam jo in berem in poslu-

šam in ljubim že 42 let. Me pa le jezi — morda predvsem zato, ker sem kakor Kogoj rojen v Trstu, ker sem kakor Kogoj slovenskega očeta in italijanske matere sin — da ga Slovenija in Trst v glavnem prezirata. Zato sem se odločil, da se bom zavzel za tega starejšega, nesrečnega, zapostavljenega kolego.

MLADIKA: Kako ocenjuješ izid plošče s posnetkom Kogojevih Bagatel (Malenkosti) v izvedbi genovskega pianista Andrea Pestalozze?

MERKÙ: Ploščo, njen izid, njeno kakovost naj ocenjujejo ocenjevalci. Sam sem se te plošče izredno veselil iz številnih razlogov. Mimo onih, ki so očitni že iz odgovora na prejšnje vprašanje, naj poudarim, da me je Pestalozzova igra očarala: zakaj mladi Andrea Pestalozza (ko je ploščo posnel, mu je bilo 25 let) je izredno tankočuten glasbenik, ki ume ustvarjati in poustvarjati poezijo in to v največji možni meri. In to je najlepše in največ, kar lahko povem o kakem glasbeniku. Taki pianisti so danes redki, prav takšnega pa Kogojeva glasba zahteva. Pravi pianist torej za pravo glasbo.

MLADIKA: Pobudo za proslavo Marija Kogoj v Trstu in Gorici z izvedbo omenjenih skladb za klavir je dala Skupina 85, to je skupina slovenskih in italijanskih intelektualcev, ki se zavzema za odkrito sodelovanje in medsebojno oplojevanje med kulturniki ene in druge narodnosti, in to v tem našem mestu, ki je sicer tako rado gluho za vse, kar le diši po čem slovenskem ali »slovenskem«. Kakšen je Tvoj obračun po enem letu delovanja tega društva, katerega si bil eden izmed glavnih pobudnikov in do danes tudi prvi predsednik?

MERKÙ: Skupina 85 ne želi slepomišiti z načelnimi izjavami in onanirati z aktualnimi vprašanji. Želi le delati, ustvarjati, posredovati. Zadała si je jasno in preprosto nalogo. Pri takih postavkah je morda lažje delati in je celo lahko pridobiti zaupanje in razpoložljivost za sodelovanje pri vseh pametnih ljudeh, ki jih je štiridesetletno slepomišenje in onaniranje političnih strank in od njih odvisnih »kulturnih« ustanov razočaralo. Več kot enoletno delo nam je dalo prav in nam je prineslo dosežke in zadoščene krepko nad začetnim pričakovanjem, (ki se je krilo z običajnimi skromnimi željami tepenih ljudi). Kakor hitro lahko ustvarjamo zunaj katere koli »krovne« organizacije, brez katerega koli blagoslova, potem je lažje govoriti med seboj, najti stik med pošteno voljo enih in drugih (ni nujno omeniti vedno le Slovence in Italijane) in najti odmev tudi v Milanu, Rimu in inozemstvu. Začetki kažejo dobro. Sam se izredno veselim dejstva, da ima Skupina 85 danes veliko večje število italijanskih članov in da naša srečanja obiskuje več Italijanov kot Slovencev.

Se bojo kdaj tudi Slovenci zbudili iz zimskega spanja, ki je posledica uspavank, kakršne stalno pojejo na številnih in enako proslulih krovih?

LOJZE BREZNIK:

(5)

DNEVNIK (1941-1943)

7. februarja 1941

Teden zahaja. Jutri bo spet sv. spoved. Zadnjič sem se je bal, a danes jo mirno pričakujem. Ves teden, posebno pa danes in včeraj sem otroško-veselo-razposajeno razpoložen. Kolikokrat padem v slabost, tolikokrat obljubim zvestobo in ljubezen. In Gospod me posluša, čeprav ve, da bom čez nekaj hipov že spet grešil. A vendar me vsekdar sprejema, kadar se k njemu zatečem. Otrok se ničesar ne boji, ker ve, da ga mati varuje, da oče zanj skrbi. Ta teden sem se popolnoma izročil Mariji, kakor se ji je Edvard Poppe, in trudim se, da bom pravi Očetov otrok in Jezusov brat, kakor je bila Terezika Deteta Jezusa. Ob takem razpoloženju v otroški duši ni prostora za malodušje ne za samoljubje in hinavščino, ampak le za ljubezen in preprostost. Vse resnice so se mi nekako poenostavile. Življenje samo zase brez Jezusa, brez Luči, je res največji problem za človeka. Kako hoditi v temi čez prepade in strmine, iskati pravega pota, prebiti vihar in suhoto — le kako? To je življenje pesimizma, resignacije in sovražstva do vsega, to je življenje zapuščenosti in puščobnosti. Pa naj bo človek tudi pesnik tega življenja, naj tudi poveljuje resnice, ki so vse medle, resnice le zanj, le za ta red teme. Takih resnic je res lahko nebroj, tako da že druga drugi napoto dela in jo zmanjšuje. Hvala zanje. Ko z lučjo posvetiš na poti skozi temen gozd, ni več iskanja poti, kako priti ven, ker vidiš. Le ena resnica je potrebna in to je luč, ki sveti v temo in jo prežene, z njo pa vse njene »resnice«, ker je le ena, večna Resnica, Luč sveta.

19. februarja 1941

Že več dni nameravam zapisati misel o pomenu, ki naj ga ima človek. A danes, ko sem se k temu pripravil, je ne morem več določno izraziti. Smisel je ta, da noben človek ni nenadomestljiv — da bi bila na primer desetim ali celi skupini določena ena naloga, ki jo bo izpolnil tisti, ki bo vse druge prekosil ali potlačil pod seboj in tako ostal sam. Vendar se mi zdi, da danes svet praktično tako ravna in da sem bil istega mišljenja tudi sam in da je prav v tem tiščala tista nevoščljivost in žalost nad uspehi ali sposobnostmi tovarišev. Življenje v družbi je kakor igra, kjer igrajo različne vloge, od najvažnejše do najneznatnejše. Vsako vlogo mora tisti, ki mu je poverjena, dobro igrati — od najmanjše zavisi uspeh celotne igre. Ali ni težje do-

bro igrati čisto neznatno vlogo, ki ne zbuja pozornosti, a ki je potrebna, na primer nekajkrat stopiti čez prizorišče, spregovoriti le nekaj besed, kot pa biti glavni igralec, spremljan od pozornosti in spodbujan od odobravanj. Tako je življenje. Božja previdnost mi je določila posebno vlogo. To moram odigrati — namesto mene je ne bo nihče, kakor tudi sam ne morem odigrati druge. Kaj sem nevoščljiv bližnjemu? Ali morem stopiti na njegovo mesto, ko je nenadomestljiv? Ali se zavedam, da je vsak človek po božji volji postavljen v življenje, da vsak igra po božji volji. Kaj gledam na osebo? Ali se zavedam vrednosti človeka? Vsi so po božji volji tu — na cesti, kjerkoli. Veliko je ljudi in vsak s svojo nalogo, vsi na prizorišču. In gledalci — ali ni to sam Bog z angeli in nebeščani? Gledajo to veličastno igro življenja.

22. februarja 1941

Vsa premišljevanja o Cerkvi so bila krik po pokorščini do nje — po otroški vdanosti, zares družinskem čutu, organski zvezi z njo. In danes mi je spovednik nasvetoval pokorščino kot osrednjo krepost, ki mora krasiti duhovnika — da bom tudi v pokorščini *alter Christus*. »Pokorščina!...« Tako trdo se sliši, a je najlepša krepost, vsebina tridesetletnega Jezusovega življenja: »In bil jima je pokoren...« Duh individualizma nas tako prepaja, da se nam pokorščina zdi nekakšno »reakcionarno« in »militaristično« geslo ali kakor ga že imajo navado označevati. Kako malo se zmenimo za cerkvene odloke, za papeževe okrožnice; znamo samo kritizirati in godrnjati. Ali ni tu zadaj napuh, tisti napuh, ki je govoril iz Luciferja: »*Non serviam!*«? (1)

1) Ne bom služil.

Tik pred izidom je zbornik študijski dni

Draga '85

z vsemi predavanji in diskusijskimi posegi na lanskem študijskem srečanju.

»Življenje ječa«

Vsakič, ko se moram s svoje podeželske vzpetine spustiti v mesto, me je groza. Najprej pomislim, ali ne bi bili moji opravki odločljivi; ko ugotovim, da ne, se začnem sama s seboj pogajati, kateri dan bi bil najbolj primeren za to, da bi hitro našla parkirni prostor in da ne bi bilo tolikšnega navala po uradih.

Moram priznati, da take interne debate zadnje čase pojenjujejo, saj ne vidiš v celem tednu več razlike, kar se prometa tiče in zaposlenosti uradov tudi. Naj bo petek ali svetek, trgovin prost dan ali ne, vedno je mestni promet kaotičen, parkirnega prostora pa ni nikjer.

Kje so časi, ko se je sanjalo o podzemnih parkiriščih, kje dnevi, ko je bilo videti, da bo v kratkem stara, od požara uničena stavba znova zaživela v funkciji parkirne palače. V tekmi s časom sta zmagala čas in inflacija. Občini pa je tudi donosnejše, če redarji pobirajo vedno bolj slane kazni pri avtomobilistih, ki res ne vedo več, kam bi odložili svoje vozilo.

Morebiti se bo kaj spremenilo v najkrajšem času, saj smo vendar prav pred kratkim prebrali, kako da se je naše mesto zopet dvignilo na nivo evropske kulture in to zaradi ene samcate razstave v Parizu. Sedaj smo »au pair« — mi njim razstavo o mestu, kakršno v resnici ni, oni pa nam evropskost. Morda tudi z boljšo prometnostjo in modernejšo mentaliteto?

Dotlej, dokler bo evropskost Trsta le papirnati japonski origami dnevnega časopisja, se moramo sprijazniti tudi s standardnimi tržaškimi dnevi sledečega tipa: zjutraj se v vrtoglavici naglici in z lajajočim prizvokom nad vsem, kar ti slučajno pride pod noge, od mačka do najmlajše hčerke, zbašeš v svoje vozilo in odhitiš v mesto še pred uro, za katero domnevaš, da bo odklenalo še zadnjemu parkirnemu prostorčku. Že v mestni vpadnici ti postane jasno, da je tista ura dosti bolj rana kot si sam domneval. Dvopasovnica, ki bi morala požirati ves jutranji promet, je že naphana z leve in z desne strani s

parkiranimi vozili, ki so široko prometno žilo zožila v kolovoz. Tako nimaš na voljo drugega kot da se v ljubkih, bolj ali manj koncentričnih krogih z ostalimi vozili dobesedno »krožiš« po mestu, če naj se poslužim že ustaljenega tržaškega časnarskega prevoda za italijansko besedo. Dvakrat ali trikrat poskusiš stisniti svoj avto v parkirno luknjo, ki si jo zagledal ob igranju srčnih fanfar. Vendar ti ne uspe: neudobna mala škatla je še vedno prevelika.

Če ti je sreča še posebej naklonjena, naletiš ravno na dan svojega pohoda po mestnih uradih na stakajoče delavce, ki s svojo upravičenostjo zaprejo to ulico ali priredijo sprevod po onem drevoredu. Nimaš izbire: v tebi vre, moraš pa potrpežljivo čepeti v lastni pločevinki in od časa do časa morda zarobantiti nad vespistom, ki hiti svojemu cilju naproti z vožnjo po pločniku, ali nad motoristom à la Easy Rider, ki na zadnjih nogah goni svojega motornega konja skozi rdeče luči semaforjev. Ko se hrupajoča kositrna procesija premakne, si že v takem duševnem stanju, da ne veš več, če ti je že popolnoma vseeno, kaj se dogaja, ali pa bi najrajši komu zavil vrat. Iz daljave ti še ozaljša misli silhueta mestnega redarja, ki si zaslanjano ogleduje evidenčno tablico nekega napačno parkiranega avtomobila ...

Končno najdeš parkirno mesto, ki si ga težko osvojiš tako, da se najprej razjeziš nad avtomobilskim komolčarjem, ki ti ga je hotel suniti pred nosom z urnim manevrom svojega avtomobila; včasih pa tudi tako, da v svoji neukrotljivi neučakanosti pritisneš do poka svojo pozicijsko lučko ob že parkiran avtomobil. Tudi to se lahko zgodi! Pa kaj si hočemo: hvala Bogu, da je vsaj avto parkiran!

V svoji že brezupni naglici odhitiš po ulici proti uradu, v katerega si namenjen, na pol poti se spomniš, da je mapa s potrebnimi dokumenti ostala v prtljažniku in hajd nazaj. Kdor nima glave ima noge, te tolaži ljudska modrost.

Končno vrata tako pričakovanega urada: ponosno nosiš pod roko sveženj

dokumentov in storil boš danes vsaj nekaj, kar si se namenil storiti.

Pa vendar.. zgodba se ne konča srečno, epilogov pa je nič koliko. Mogoče ste katerega doživeli tudi sami. N. pr.:
 — urad, v katerega ste končno prišli, je že zaprt, dela le dve uri zgodaj zjutraj,
 — urad posluje le poldrugo uro v popoldanskem času,
 — uradnikov ni, ker so na sindikalnem zborovanju,
 — uradnike moraš iskati, kajti celo nadstropje je prazno, ker praznujejo kolegov odhod v penzijo nekje v prtiličju.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XII. tekmovanje

zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1986. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu o' obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Če pa ste kdaj končno prišli do cilja in oddali svoje dragocene dokumente, ali vas ni nikoli presenetil uradnik z besedami, da še nekaj manjka, da je rojstni list zapadel, ali da morate najprej plačati vladno takso na pošti in prinesiti kolek za tri tisoč lir ... v brezupnem: »Pa kako za božjo voljo, ko pa ravno danes lastniki trafik stavkajo?«

JELKA CVELBAR

Umrla je Ivanka Omahen

V Brugheriu pri Milanu je 8. maja letos, dva meseca po svojem stotem rojstnem dnevu umrla upokojena učiteljica Ivanka Omahen. Rodila se je v Tomaju 7. marca 1886 v družini z devetimi otroki, med katerimi je bila ona najstarejša. Mladost je preživela v Podgradu (Castelnuovo) v Istri, kjer je bil njen oče občinski tajnik.

Ivanka Omahen je končala učiteljske študije v Gorici in je nato več kot 20 let poučevala v videmski pokrajini, predvsem v kraju Boreana.

Leta 1931 je bila premeščena v Brugherio pri Milanu, kjer je v tamkajšnji osnovni šoli poučevala nadaljnjih 16 let. Stanovala je pri prijateljski družini učiteljice Francesce Viganò. Svojim učencem se je učiteljica Ivanka še posebej priljubila, ker je znala učne ure poživiti z risanjem in petjem. Sama se je namreč ukvarjala s slikarstvom in glasbo.

Njenih 40 let poučevanja so v Brugheriu posebno slovesno proslavili in je za to prejela kolajno Prosvetnega ministrstva.

Po vojni je Ivanka Omahen 5 let poučevala na slovenskih osnovnih šolah v Trstu. Njeno ime zasledimo v Izvestju za slovenske šole 1947/48. Takrat je poučevala v osnovni šoli v ulici

sv. Frančiška. Posnetek s takratnim drugim razredom (marsikdo naših bralcev se bo na tej fotografiji spoznal!) so nam poslali njeni prijatelji iz Brugheria, ki so pokojnico imeli izredno radi in so zadnja leta posebno skrbeli zanjo.

Ob stoletnici, 7. marca letos, je občina Brugherio podelila Ivanki Omahen zlato kolajno in pergament v znak hvaležnosti za njeno vzgojno delo v tem italijanskem mestecu. Tamkajšnji časopisi pa so obširno in prisrčno pisali o njej. Do svoje smrti je bila pokojnica naročena na našo revijo, ki jo je z veseljem in zanimanjem prebirala.

PEVSKI NASTOPI

Mladinski zbor Glasbene matice iz Trsta, ki ga vodi Stojan Kuret, je v začetku julija opravil osemdnevno turnejo po Grčiji.

Ob ostalih pevskih prireditvah naj omenimo uspešna »koncerta na domačem borjaču« mešanega zbora Igo Gruden iz Nabrežine, ki ga vodi Matjaž Šček, v Trnovci in Nabrežini 19. in 21. junija ter koncert na dvorišču Kraškega muzeja v Repnu, ki ga je imel dekliški zbor Vesna iz Sv. Križa, ki ga vodi Bogdan Kralj.

Ivanka Omahen Esino 1975.

SKAVTSKI TABORI

Poletje je tudi čas skavtskih taborov. Najmlajši člani goriškega dela Slovenske zamejske skavtske organizacije so taborili v drugi polovici junija v Žabnicah. Ostali so imeli tabor v dolini Koritnice pri Logu pod Mangartom.

Tržaški del SZSO je izvedel potovalni tabor za starejše po Kanalski dolini z večdnevним postankom v Reziji. Ob koncu julija se bosta začela dva tabora za srednjo starostno vejo, in sicer v Stranjah pri Kamniku in na Brcah pri Ilirski Bistrici, en tabor pa za najmlajše, in sicer pri Logu pod Mangartom.

MATURE

Na slovenskih višjih srednjih šolah v Trstu in Gorici je bilo letos 137 maturantov (73 v Trstu, 64 v Gorici). Zrelostni izpit je uspešno opravilo 129 kandidatov.

ČASNIKARSKA ZBORNICA

Na volitvah v različne organe italijanske Časnikarske zbornice je bil tržaški časnikar Drago Legiša 22. junija kot prvi Slovenec izvoljen v Vsedržavni svet Časnikarske zbornice v Rimu.

Učiteljica Ivanka Omahen z dečki II. razreda osnovne šole v ulici sv. Frančiška leta 1948.

OGNJIŠČARJI V GORENJEM TARBIJU

Pripadniki katoliške organizacije Ognjiščarjev so imeli 22. junija večje srečanje v Gorenjem Tarbiju v Benečiji. Potekalo je v slovenščini, italijanščini in furlanščini. Župnik Cenčič in predstavnik društva Studenci so poskrbeli za vsestranski prikaz Nadiških dolin.

PRIREDITEV V UKVAH

Ob 10-letnici zasebnih tečajev slovenščine, verouka, glasbe v slovenščini je bila 8. junija lepa prireditev v Ukvah. Nastopalo je 45 otrok, občinstva je bilo veliko. Pomembna slovesnost pa je bila v domači cerkvi, ker šolske oblasti niso izdale dovoljenja za prireditev v šolskih prostorih.

SMOLE PREDSEDNIK SZDL

Za novega predsednika Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je bil 17. junija izvoljen Jože Smole. Njegov predhodnik Franc Šetinc je prevzel visok položaj v Beogradu. Za podpredsednika, ki se bo ukvarjal s kulturnimi vprašanji, je bil izvoljen pesnik Ciril Zlobec.

LAŠTRA LANDARSKE BANKE

Literarno nagrado Laštra landarske banke so v Špetru podelili župniku iz Ukev Mariu Garjupu za raziskavo Valbruna - Ovčja vas, ki je izšla v knjigi. Za književnost pa so nagrado posmrtno podelili pesniku Dinu Menichiniju (1921-78).

Šole: vpisi in verouk

Nadaljuje se padanje vpisov v slovenske vrtce in osnovne šole na Tržaškem in Goriškem, kar je posledica padanja števila rojstev. Za prihodnje šolsko leto se je na Tržaškem vpisalo v 1. razred osnovnih šol 147 otrok (lani 179), na Goriškem pa 66 (lani 65). Skupno bo osnovnošolcev na Tržaškem 920 (lani 980), na Goriškem pa 377 (lani 408).

Za vrtce še ni dokončnih podatkov. V tržaške državne vrtce se je prvič vpisalo 96 otrok (lani 117), v goriške pa 67 (lani 72).

SKUPINA 85

Skupina 85 je 16. junija priredila zadnjo kulturno pobudo v tej sezoni. Predstavila je knjigo Donatelle Zazzi Trieste città divisa (Trst - razklano mesto). O njenem originalnem pristopu, ki je odprt sprejemanju razlik, sta spregovorila univ. prof. Marija Pirjevec in (v odsotnosti le pismeno) pisatelj Ferruccio Fölkel.

PUBLIKACIJA O SLOVENCIH

Večnamenski kulturni center v Ronkah je 16.-17. številko svoje revije Il Territorio v celoti posvetil Slovincem v Italiji. Gre za kar 280 strani dolgo knjigo, ki prinaša vrsto prispevkov slovenskih in italijanskih avtorjev, fotografije in umetniške reprodukcije. Revijo je uredil Rinaldo Rizzi. To bo velik pripomoček za spoznavanje Slovencev med Italijani.

V Benečiji pa bodo jeseni odprli prvi razred zasebne dvojezične osnovne šole, ki predstavlja nadaljevanje zasebne dvojezične slovenskega dvojezičnega vrtca v Špetru.

Na podlagi novega konkordata, ki zahteva izrecni vpis k šolskemu verouku, bo po dosedanjih podatkih (določen odstotek staršev, za višje šole pa dijakov, se ni hotel izreči) sledilo verouku na slovenskih osnovnih šolah na Tržaškem in Goriškem 87,4% šolarjev, na nižjih srednjih šolah 97%, na višjih srednjih šolah pa 86,9% dijakov.

MILKO RENER — 60-letnik

Ravnatelj klasičnega liceja Primož Trubar v Gorici prof. Milko Rener je 24. junija praznoval 60-letnico. Ob šolniškem delu izstopa njegovo zanimanje za likovno umetnost.

JANEŽIČEV LEKSIKON

Prof. Stanko Janežič, ki je bil že v tržaških letih zavzet ekumenski delavec, kar zdaj nadaljuje v Mariboru, je pri celjski Mohorjevi družbi izdal 276 strani obsežen Ekumenski leksikon.

Trubarjeve proslave

Na dan 400-letnice smrti Primoža Trubarja je bila v rojstni vasi Raščici pri Velikih Laščah kulturna prireditev. Uprizorili so igro Jožeta Javorška Življenje in smrt Primoža Trubarja. Originalno glasbo je napisal župnik iz Stranj Franc Gačnik, ki je tako kot Javoršek ožji Trubarjev rojak. 21. septembra bodo v vasi odprli prenovljeno Trubarjevo domačijo.

Na Tržaškem je bila Trubarjeva proslava 21. junija v Bazovici, kjer sta govorila prevajalec Janko Moder in pesnik Boris Pangerc.

29. junija je bila slovesnost v Derendingenu v Nemčiji, ki so se je udeležili tudi člani Slavističnega društva iz Trsta. V Kemptenu pa so priredili Trubarjev teden.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je 30. junija predstavila v Ljubljani zbornik 19 referatov Družbena in kulturna podoba slovenske reformacije, ki ga je uredil Darko Dolinar, in pa knjigo Pisma Primoža Trubarja, ki prinaša 90 pisem in ki jo je uredil Jože Rajhman.

Trubarjeva proslava na Bazovici.

ŠKOF ROŽMAN

Iskanje prave podobe ljubljanskega škofa Gregorja Rožmana še vedno vzbuja polemike v Sloveniji in v svetu. Verski tednik Družina je 13. julija objavil ostro pismo predstavnika verske komisije Primoža Hainza o političnih zlorabah v verskem tisku. Posebej je napadel časnikarja Jožeta Zadravca zaradi nekaterih zapisov, še zlasti zaradi razmišljanja o škofu Rožmanu ob Partljičevi drami Justifikacija.

VETRINJSKA TRAGEDIJA

Grof Nikolaj Tolstoj, ki je pred meseci izdal zgodovinsko študijo o vračanjih protikomunistov v Jugoslavijo po koncu druge svetovne vojne, je bil 17. junija med Slovenci v Torontu. Srečanja so se udeležili tudi nekateri vrnjenci, ki so se rešili iz jam smrti in katerih primere opisuje v svoji knjigi.

Tista njegova študija, ki je pred leti prvič obravnavala »celovško afero«, je medtem izšla v slovenskem prevodu v Celovcu v samostojni brošuri.

JUBILEJ V TORONTU

V Torontu je praznovala srebrni jubilej slovenska župnija Brezmadežne s čudodelno svetinjo, ki jo oskrbujejo lazaristi. To je časovno druga slovenska župnija v Kanadi. Kmalu bo izšla posebna knjiga ob 25-letnici. Za jubilej pa so pripravili uspešen misijon, ki sta ga vodila Franc Rode in Ivan Štuhec.

Dva nova duhovnika med nami

Na Tržaškem in v Kanalski dolini je prišlo do razveseljivih okrepitev prisotnosti slovenskih duhovnikov med našimi verniki, za kar gre zahvala krajevnima škofoma, predvsem pa cerkvenim oblastem v Sloveniji in seveda neposredno prizadetim dušnim pastirjem.

Po sedmih letih so se na Proseku poslovlili od frančiškana p. Boža Rumplerja, ki je prevzel župnijo Žabnice, pod katero spada tudi Marijino svetišče na Sv. Višarjah. P. Rumplerja so 6. julija slovesno sprejeli v Žabnicah, kamor se tako vračajo slovenski frančiškani, ki so že vodili župnijo in svetišče od leta 1911 do 1923. Pridigal je videmski nadškof Battisti. Poleti bo oskrboval Sv. Višarje slovenski frančiškanski provincial p. Vovk, jeseni pa bo p. Rumpler dobil še eno stalno pomoč.

Na prazniku vina, ki ga je priredilo KD Kolonkovec, je v kulturnem sporedu nastopil otroški pevski zbor osnovne šole »Marica Gregorič« od Sv. Ane.

SLOVENSKI NOVOMAŠNIKI

Na praznik sv. Petra in Pavla so v Sloveniji posvetili 15 novomašnikov. Cistercijski novomašnik je bil posvečen že nekaj dni prej, 17. letošnji slovenski novomašnik pa je ameriški Slovenec. V zamejstvu letos ni bilo slovenskih novomašnikov. Med ljubljanskimi duhovniki je tudi argentinski Slovenec, ki se bo po opravljenem študiju v Ljubljani zdaj vrnil v Buenos Aires. Koprška škofija ima tri novomašnike: dva škofijska duhovnika in enega salezijanca.

FOTO ALBUM IZSELJENCEV

Fotografski krožek kulturnega društva Rečan je v sodelovanju z Zvezo slovenskih izseljencev iz Furlanije - Julijske krajine izdal pri Založništvu tržiškega tiska dvojezični Foto album izseljencev iz Benečije. V njem sta fotografska dokumentacija in pa analiza izseljevanja Benečanov.

SPOMINSKA PROSLAVA V ARGENTINI

1. junija so imeli Slovenci v Buenos Airesu osrednjo spominsko proslavo za žrtve vojne in revolucije. Na sporedu je bil verski in kulturni spored z govorom bivšega domobranskega častnika Emila Cofa. Podobne proslave je imela politična emigracija še v drugih krajih.

SLOVENSKI »ŠPANCI«

17. julija je minilo 50 let od začetka krvave španske državljanske vojne. Na republikanski strani je v njej sodelovalo nad 500 Slovencev. Padlo jih je 215. Ostali so odigrali bistveno vlogo med revolucijo v Sloveniji. Danes jih živi menda še 25.

TEOLOG PERKO

Papež Janez Pavel II. je za obdobje 5 let imenoval v Mednarodno teološko komisijo, ki ima sedež v Rimu, profesorja Teološke fakultete v Ljubljani Franca Perka. Pred njim je bil svojčas član pomembne komisije prof. Anton Strle.

ČARODEJ VALETIČ

Tržaški Slovenec, 37-letni optik Ivo Valetič je z ženo in ostalimi člani skupine Vikj Magic Show zmagal »zlato čarobno palico« na pomembnem srečanju čarodejev v Stresi.

DELEGAT SLOVENSkih DUŠNIH PASTIRJEV

Za novega delegata slovenskih dušnih pastirjev v Argentini je bil imenovan dr. Alojzij Starc, ki je bil med glavnimi sodelavci rajnega delegata msgr. Antona Oreharja.

Dr. Starc je 13 let urejal revijo Duhovno življenje, že 27 let pa ureja tednik Oznanilo. Kot duhovni vodja sodeluje v številnih organizacijah Slovencev v Argentini.

ZLATOMAŠNIK ZALETEL

Tudi na Primorskem zelo znani župnik v Vogrčah na Koroškem Vinko Zaletel je 6. julija daroval zlato mašo. Med 40 duhovniki sta bila prisotna tudi ljubljanski nadškof Šuštar in pomožni škof Lenič. G. Zaletel je pri nas velikokrat gostoval s pevskimi skupinami in s skioptičnimi predavanji o svojih potovanjih, na podlagi katerih je že izdal nekaj knjig.

DRABOSNJAK

V Zgornji vasi pri Kostanjah na Koroškem so 6. julija odkrili spomenik domačemu »bukovniku« Andreju Šušterju - Drabosnjaku. Pred njegovim muzejem stoji zdaj značilno mogočna skala. Slavnostni govornik je bil ravnatelj celovške slovenske gimnazije Vospernik.

DVE DUHOVNIŠKI SMRTI

Dne 15. julija je nenadno umrl župnik v Ravnici, pred tem pa dolgoletni župnik v Solkanu prelat Andrej Simčič. Po vojni je bil tudi administrator dela goriške nadškofije, ki je pripadel Jugoslaviji.

Dne 30. junija pa se je smrtno ponesrečil župnik v Ospu Rudi Žgur. Od posvetitve leta 1942 je služboval v slovenski Istri.

FANTJE IZPOD GRMADE

Priljubljeni moški zbor Fantje izpod Grmade, ki ga od začetka vodi Ivo Kralj, je 6. julija praznoval 20-letnico s koncertom v stari cerkvi v Štivanu. Ob številnih čestitkah in obdarovanjih je zapel še Dekliški zbor Devin. Ob jubileju je izšla prikupna brošura.

MAŠA ZA ŽRTVE VOJNE IN REVOLUCIJE

V Gorici je bila 28. junija slovenska maša za žrtve zadnje vojne in državljanske vojne na Slovenskem.

DVA SIMPOZIJA

Od 8. do 13. septembra bo v Sloveniku v Rimu tradicionalno študijsko srečanje. Letošnji simpozij bo posvečen goriškemu nadškofu Sedeju.

Od 7. do 10. oktobra pa bo v Tinjah na Koroškem II. slovenski misijonski simpozij.

FESTIVAL ŠTEVERJAN 86

5. in 6. julija je bil v Števerjanu 16. festival narodnozabavne glasbe, ki ga prirejata ansambel Lojze Hlede in društvo F. Sedej. Nastopilo je 17 ansamblov, med njimi pa je bil le eden iz zamejstva.

DOC Kras

V veljavo je stopil odlok o zaščitenem poreklu kraškega vina s poimenovanjem Carso. Slovenski prevod je uradno dovoljen, a z manjšimi črkami! Po Krasu urejajo tudi »cesto terana«, ki povezuje 22 gostiln.

MOJA VAS

Letošnjega 13. natečaja študijskega centra Nediža iz špetra Moja vas se je udeležilo 457 otrok z narečnimi spisi in risbami. Sodelovali so tudi šolarji iz tržaške in goriške pokrajine. Izbor izdelkov je v glasilu Vartac.

PROTOKOL

25. junija je brez večjih poudarkov minila 20-letnica podpisa protokola med Jugoslavijo in Sv. Sedežem, do katere je prišlo v Beogradu.

† prof. CARMEN RENKO

Dne 13. junija je v Trstu umrla upokojena profesorica Carmen Ferluga Renko. Dolga leta je poučevala na slovenskih srednjih šolah v Trstu.

SAMOMORI

Po zadnjih podatkih je lani naredilo samomor v Sloveniji kar 200 ljudi več, kot je smrtnih žrtev terjal promet na cestah. Našteli so 702 samomorilca. Po narodnosti je bilo 622 Slovencev. Statistika potrjuje vznemirljivo slovensko samoučevalnost.

STEINERJEVE PESMI

Ljubljanska teološka fakulteta je pet let po smrti nekdanjega dekana, moralnega teologa Štefana Steinerja izdala izbor njegovih liričnih stvaritev z naslovom Pesmi.

KULTURNI VEČERI S K A

V novi sezoni je Slovenska kulturna akcija priredila maja in junija naslednje kulturne večere v Buenos Airesu: dr. Alojzij Kukovića, DJ: Vprašanje razporoke, posebno v Argentini; dr. Andrej Fink: Morala v mednarodni politiki; France Papež: Slovenska pojovalna poezija, večer je bil združen s predstavitev pesniške zbirke Tineta Debeljaka ml. Prsti časa; Tone Brulc: Nekaj opomb k najnovejšim teorijam slovenske zgodovine; arh. Jure Vombergar: Protestne pesmi slovenskih kantavtorjev.

NOVI KATEKIZEM

Papež Janez Pavel II. je imenoval komisijo petih kardinalov in šestih škofov, ki bodo pod predsedstvom kardinala Ratzingerja pripravili do leta 1990 novi splošni katekizem, ki ga bodo predložili v odobritev škofovski sinodi in papežu. Dvajset let po koncilu je izredna škofovska sinoda lanskega novembra izdelala predlog, naj se sestavi katekizem katoliškega nauka za vso Cerkev, kar zadeva vero in moralo.

SREDIŠČE ZA SOCIALNI NAUK

Središče za socialne študije je nova ustanova, ki jo ustanavljajo jezuiti v Palermu na Siciliji z namenom, da izboljšajo vodilne politično-socialne kadre, ne glede na vero in ideologijo. Središče je namenjeno zlasti tistim, ki imajo »politični poklic«. »Ne iščemo poverjenja strank, imamo le namen nuditi usluge vsem...« pravi p. Sorge.

AVSTOCESTA ALPE-ADRIJA

V Kanalski dolini so 3. julija odprli zadnji odsek avtoceste Trst-Kokovo, in sicer od Kluž do meje nad Trbižem. Odprli so tudi novo italijansko-avstrijsko mejno postajo. Cesto so že poimenovali Avtocesta Alpe-Adrija, ker v bistvu povezuje Trst z Münchnom, čeprav še manjka odsek pri Špitalu.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

B	U	K	V	A	-	A	L	O	G	R	A	M	-	P	E	R	I	K	L	E	J	
I	S	L	A	M	-	E	M	-	O	R	A	-	K	R	O	N	O	S	-	A		
O	K	E	L	-	I	N	N	S	B	R	Ü	C	K	-	I	V	-	L	-	O	B	
L	O	N	-	S	-	A	N	K	A	-	A	H	-	-	K	A	R	O	L	-	O	
O	K	-	-	R	A	-	O	-	R	A	K	E	T	E	-	Š	I	B	A	-	L	
G	-	Z	A	B	O	J	N	I	K	-	I	T	A	K	A	-	B	O	R	Š	Č	
I	-	I	S	E	R	E	-	N	A	Š	-	A	R	G	E	J	E	C	-	A	N	
J	E	L	A	Č	I	Č	-	T	-	Č	E	-	A	-	G	A	Z	I	-	N	I	
A	-	J	-	I	S	M	A	I	L	I	D	I	-	A	-	Č	-	J	-	G	K	
-	O	S	-	C	T	E	-	M	E	R	O	V	I	N	G	I	-	A	R	H	-	
B	A	K	L	A	-	N	Ü	N	C	-	-	-	J	O	N	A	-	J	A	Z	-	
O	S	A	T	-	-	-	P	O	T	R	K	O	V	A	L	E	C	-	A	J	A	-

PAVLE MERKŪ

Páljkišče

Schmidova knjiga o goriškem Dolu, ki sem jo navedel v zvezi s krajevnim imenom **Čúkišče** v prejšnji številki Mladike¹, prinaša vrsto podatkov tudi o imenu **Páljkišče**. Preden jih nanizam, velja opozoriti, da nas že pripona **-išče**, s katero sta obe imeni sestavljeni, prepričuje o njunem novejšem nastanku. Sam nisem doslej naletel na omembe tega kraja pred 19. stoletjem in tudi Schmidov seznam se začne ob začetku prejšnjega stoletja. Topografska risba, ki je nastala najpозneje l. 1814², prinaša že novo ime v obliki **Häuser Palchissa**: iz nemške formulacije izvemo, da je naselje tedaj sestajalo komaj nekaj hiš. Toda vse ostale omembe na topografskih kartah in dokumentih iz 19. stoletja nam predočijo imensko obliko brez pripone **-išče**: 1830 **Paliki**, 1873 in 1875 **Balke**, 1877 in 1897 **Baljke**. Zapisov z začetnim **B-** ne bomo pozneje več našli: pri njih imamo opraviti z značilno zamenjavo **p : b** v nemških ušesih in ustih; razumljivo je, da ga ne srečamo več, ko so ob drugi svetovni vojski avstrijske kartografe zamenjali italijanski.

Iz l. 1906 je prvi slovenski zapis z obema oblikama: **Paljkišče** in **Palki**; podobne oblike srečamo še v naslednjih letih: 1909 **Paljkišče** in **Paljkisce** (pri slednji manjka strešica na obeh šumevcih), 1918 **Pallichiscie** (prvi zapis v italijanski publikaciji iz vojnega časa nam že navrže geminato ter pisani zvezi **chi** in **scie**), 1922 in 1932 **Palichisce**, 1930 **Palikisce**, l. 1977 v slovenski publikaciji še **Paliki**, zemljevid, ki je izšel l. 1974 v Ljubljani, navaja pra-

vilno obliko **Paljkišče**. Zmeda se ni čuditi, zanjo so prispevali v enaki meri Avstrijci, Italijani in Slovenci. Kljub zmeda v zapisih je ime vendar pregledno.

Prvotna oblika tega krajevnega imena je očitno **Páljki** in sovпада z množinsko obliko priimka **Palj(e)k**. Polkovnik Schmid je ta priimek dokumentiral po zapisih v šti-vanskem arhivu 1776 **Palik**, 1789 **Palek**. Bodisi i kakor e v drugem zlogu označujeta v tem času polglasni e, ta pa je v samem priimku pogostoma izpadel in danes naletimo najčeseje na zapis **Paljk**. Pozneje je k imenski obliki **Páljki** pristopila še pripona **-išče**, verjetno po zgledu bližnjega **Čúkišča**. Dejansko sta obliki **Páljki** in **Páljkišče** enako neoporečni in pravilni; v današnji rabi prevladuje novejša oblika.

S tem smo s krajevnim imenom opravili, lahko pa si še vprašamo, odkod priimek. Čeprav ne gre izključiti, da je ta priimek nastal iz svetniškega imena **Pavel**, ali manj verjetno iz glagolske osnove **pal-(iti)** oziroma da so se osnove križale pri nastajanju tega in podobnih priimkov, se mi v tem primeru vendar zdi, da moramo najprej in najbolj zanesljivo misliti na živalsko ime **pajek**, ki je marsikje na Slovenskem postalo priimek brez kake spremembe ali dodatka (**Pajk**). Prisotnost tega priimka v pisnih variantah **Palek**, **Palik**, **Paljk** le na zahodnem delu Goriškega, odkoder se je seveda razširil v slovenska mesta, nam dovoljuje trditi s precejšnjo gotovostjo, da priimek sovпада z narečno obliko za živalsko ime, ki je krepko razširjena na vsem slovenskem Zahodu, bodisi da je beseda ohranila samoglasnik v drugem zlogu (**pálik** v Ščedni, **pá-ljek** s polglasnim e na Gažonu), bodisi da je moderna vokalna redukcija ta samoglasnik že popolnoma pobrala (**pálk** na Notranjskem s prilikovanjem **lj** v **l** pred **k**). Na Goriškem, posebno v južnem delu goriške province, se živalsko ime glasi povsod **pájlk**.

¹ — A. Schmid, *Il Vallone del Carso*, Trieste 1985.

² — Ne navajam vseh virov, ki jih je najti v navedeni knjigi na straneh 21, 22, 23, 89, 163 in zlasti 121.

MARTIN JEVNIKAR

Zamejska in zdomska literatura

Zora Tavčar: Poklical si me po imenu

Tržaška pisateljica Zora Tavčar je prišla 1982 pri Mohorjevi družbi v Celju do svoje prve knjige **Veter v laseh**, v kateri je opisala svojo mladost do univerze. S knjigo je tako uspela, da je dobiła zanjo tržaško literarno nagrado VSTAJENJE (gl. M 1983, 117).

Leta 1985 pa je izšla pri Založbi Ognjišče v Kopru nje-na druga knjiga **Poklical si me po imenu**. Kot prvo knjigo je tudi drugo prenašal prej Radio Trst A. V knjigi je na 144 straneh 21 poglavij, v katerih na duhovit, šegav in prikupljiv način razpravlja o ženskih imenih, o dobrih in slabih lastnostih nosilk posameznih imen v preteklosti in sedanjosti, ob tem pa stresa življenjsko modrost. Tudi moške spotoma potegne za ušesa, saj so pogosto krivi ženske nesreče in odvisnosti, in to že od Eve, ki se je ne samo dala »ustvariti kot **druga**, ampak se je celo dala obli-

kovati iz Adamovega rebra, kar se nam že tisočletja otepa«. Prav tako je Eva »v navalu ljubeče pozornosti brž ponudila Adamu sadež s prepovedanega drevesa. Adam bi se bil prav lahko stegnil ponj, a bil je že takrat ves pramoški, udobno se je zleknil in počakal, da mu je postregla Eva in da je ona vzela nase vso krivdo.« In tako je postala Eva prva grešnica, zapeljivka, Adam pa čist in nedolžen. Toda tedaj še ni bilo »feminističnih gibanj in ženskih časopisov, ki bi žensko osveščali in jo opozarjali, da je moški nadvse nevaren tekmeč, pa mu zato ne kaže na začetku popuščati«.

In v tem duhu pretresa pisateljica Magdalene, Vere, Katarine, Marije, Brigitte, Jožefine, Ane in vrsto drugih imen in izpeljank iz osnovnih imen. V delu kaže izredno

dalje na strani 104 ■

Trinkov simpozij v Rimu

Pred dnevi je prišla v Trst 168 strani debela knjiga **Trinkov simpozij v Rimu**; izdala jo je Slovenska bogoslovna akademija v Rimu, ki jo vodi dr. Maksimilijan Jezernik, natisnjena pa je bila v Ljubljani.

Trinkov simpozij v Sloveniku v Rimu je bil od 5. do 10. septembra 1983, pokrovitelj je bil videmski nadškof Alfredo Battisti, pozdravni pismi pa sta poslala slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar in mariborski škof dr. Franc Kramberger. Udeležili so se ga Benečani, med njimi vsi trije beneškoslovenski kanoniki: Valentin Birtič, Angelo Cracina in Pasquale Guion, Trinkovi sorodniki in Slovenci iz matične domovine in zamejstva. Vse skupaj je sprejel papež in jih po slovensko pozdravil ter poudaril pomen Ivana Trinka, ki je posvetil svoje apostolsko življenje za razumevanje med vzhodno in zahodno kulturo v duhu svetih Cirila in Metoda.

V knjigi so zbrana predavanja s simpozija, in sicer po **Uvodni besedi** Maksimilijana Jezernika, kjer je opisal potek simpozija.

Prof. Franc Kralj iz Vipave je prispeval izčrpno razpravo **Beneški Slovenci**. V njej je opisal zemljo in njene značilnosti, nanjo pa je postavil Benečane od naselitve do danes. Prikazal je, kako so se menjavali njihovi gospodarji, dokler niso prišli pod oglejske patriarhe, ki so jih pokristjanili in jim dali fare in vikarije z domačimi duhovniki, če je bilo teh premalo, so prihajali iz Istre, ki so prinesli tudi nekaj glagolice. Po propadu patriarhata 1445 so prišli beneški Slovenci pod Beneško republiko in si ustvarili soseske, sosednje (vicinie) in dve Véliki županiji ali dekaniji ali po domače »banki«, enkrat na leto pa so imeli pri Sv. Kvirinu skupno zborovanje ali »arengo« ali »parlamento della Schiavonia«. Bili so skoraj neodvisni, saj niso plačevali davkov, samó mejne prehode proti Avstriji so morali stražiti. Za versko in kulturno življenje je skrbela samo cerkev, ker niso imeli slovenskih šol. In s spomini na ukinjeno beneško republiko so leta 1866 glasovali za kraljevino Italijo, ki pa jih je začela sistematično asimilirati in to stanje traja še danes.

Prof. Kralj, ki je zgodovinar, je izčrpno prikazal vse razmere in jih utemeljil z zgodovinskimi viri, da je delo zelo pregledno in jasno.

Prof. Irena Lupinc Košuta je predstavila **Trinkovo življenjsko pot**. Na univerzi v Vidmu je imela o Trinku doktorsko disertacijo, zato se je poglobila v Trinkovo življenje in njegovo mnogovrstno dejavnost in odkrila marsikaj novega, čeprav se o Trinku piše že desetletja. Njena razprava osvetljuje Trinka od vseh strani.

Znani psiholog dr. Anton Trstenjak je prispeval razpravo **Podoba Trinkove osebnosti na podlagi karakterološko grafološke analize**. V njej je na podlagi moderne grafologije analiziral njegov značaj, v katerem je odkril celo vrsto pozitivnih značilnosti: izredna disciplina duha, globoko razvit realistični čut, čut za domačnost, zato se mora premagati, da stopi pred javnost, samozavest, pesniška prizadevnost in izrazita razumska narava. Zaključek: »To je bila bogata osebnost, ki je zajemala iz polnega; tako ni čudno, če je v svojem dolgem življenju razvijal izredno dejavnost in jemal na svoje rame sam malone vse to, kar v sklenjeni narodnostni skupnosti prevzame nase ves narod.«

Prof. dr. Marino Qualizza je obdelal **Trinka kot filozofa**. Trinko je 50 let učil filozofijo v videmskem semenišču, vzgojil je cele generacije slovenskih in furlanskih duhovnikov, zato je važno vedeti, kakšno filozofijo je zagovarjal. Po Qualizzovih ugotovitvah je bil Trinko pristaš neosholastične filozofije, ki je od Aristotela preko Tomaža Akvinskega prišla do nas pod imenom »philosophia perennis«. Zagovarjal je sodelovanje med filozofijo in eksperimentalnimi znanostmi, zagovarjal zdravo pamet, glavni problem filozofije pa je vprašanje odnosa Bog-svet. O filozofiji je štirikrat javno predaval v Videmski akademiji in ta predavanja so izšla tudi v knjižicah.

Prof. Martin Jevnikar je prispeval razpravo **Ivan Trinko posrednik med slovensko-slovansko in italijansko kulturo**. Znano je, da je prevedel Trinko prvo slovensko povest v italijanščino, in sicer Tavčarjevo **Vita vitae meae**, ki

je izhajala kot podlistek v videmskem katoliškem dnevniku *Il Cittadino* italijano leta 1885. Leto pozneje je sledil v istem dnevniku Stritarjev roman Gospod Mirodolski pod naslovom **Il signor di Valpacifico**, potem Prešeren, Gregorčič in drugi. Vzporedno je prevajal iz češčine, ruščine in poljščine in tako seznanjal Italijane s slovanskim kulturnim svetom, saj je bil do danes edini italijanski slavist, ki je obvladal važnejše slovanske jezike. Istočasno pa je tudi tuje znanstvenike seznanjal s slovanskim svetom.

Prof. Fedora Ferluga-Petronio je obdelala **Jezik Ivana Trinka Zamejskega**. Ugotovila je, da se je Trinko sam naučil knjižne slovenščine v semenišču, bil je v prvih rokopisnih pesmih okoren in starinski, pisal »serce, smert, na roci, v potoci, v srci, v grobi, tujcom, u maternim naročiji«, postavil al zgrešene poudarke, počasi pa je dozorel in dosegel višek v črticah **Naši paglavci**, kjer je uporabil tudi nekaj lepih domačih izrazov.

Prof. Pavle Merkù je spregovoril o **Trinku glasbeniku**. To delovanje je najmanj raziskano, čeprav je nad 30 let vodil semeniški zbor in skrbel za petje pri redovnicah »Dimessah«, katerim je bil 40 let ravnatelj. Merkù je označil 29 Trinkovih izvornih skladb in o njem zapisal: »Trinko je skladatelj, ki ve, kaj hoče, in ve tudi, kako to doseči. Obvlada glasbeno slovno v vseh njenih poglavjih, zna torej poklicno komponirati brez obotavljanja in spodrsrljavev. Vse njegove skladbe ... so samostojna dela zrele osebnosti.«

Prof. Tomaž Pavšič je obdelal **Trinka — pesnika Beneške Slovenije**. Natančno in strokovno je analiziral Trinkove pesmi, ki so izšle v knjigi **Poesije** 1897. Poudaril je Trinkovo izvornost, izpovednost, smisel za epiko, navezanost na rodno zemljo in ljudi. Pavšič ugotavlja, da je Trinkovo pesniško sporočilo »ponekod pa sploh izjemno aktualno za današnje čase«.

Sestra Rosalia Olanda Miazza je spregovorila o **Trinku kot ravnatelju Zavoda redovnic Dimesse**. Miazza je v akademskem letu 1959/60 zagovarjala pri prof. Cronii v Padovi tezo **Le Poesie di Ivan Trinko**, v tej razpravi pa je po živih virih in arhivskih zapisih poustvarila Trinkovo delo v zavodu, ka-

ko se je trudil za duhovni napredek sester in njihovih gojenk, se z njimi ob kobariškem prodoru umaknil v Padovo in potem v Firence, po vojni pa jim pomagal pri obnovi poslopja in zgraditvi kapele in jih spremljal do leta 1942, ko ga je povozil italijanski vojak in se je moral umakniti iz javnega življenja.

Na koncu je prof. Viljem Černo spregovoril o **Trinku — sinu rodne zemlje**. Prikazal je, kako se je Trinko trudil za svoje rojake, da bi »dvignil naše prezirano beneško ljudstvo v krog svobodnih in polnopravnih narodnosti.« Za svoje ljudi se je razdal in žrtvoval, za-

to »Slovenci v videmski pokrajini naprej ohranjamo njegovo hrepenenje po skupnem smotru; smo zvesti njegovemu življenjskemu slogu, se prebujamo ob njegovih preroških besedah:

Gora in dolina
budi se iz spanja.
Novi, blagodejni
Duh nad nami plava.
V svoje širno kolo
vse nas kliče Slava.«

Knjiga Trinkov simpozij v Rimu je do slej najboljše prikaz Trinkove mnogovrstne dejavnosti, prinaša toliko novega, da mimo nje ne bo mogel nihče,

lijančilo kot Jakob Stelin, Evgen Blankin, Francesco Musoni, Antonio Podrecca in vsa družina odvetnika Carla Podreccce, prof. Bruno Guyon in cela vrsta drugih. Nato je strnjeno prikazal Trinkovo prevajalsko in posredovalno delo, s čimer je dokazal, da se lahko uveljaviš v Benečiji tudi kot Slovenec.

Natale Zuanella je v razpravi **Ivan Trinko uomo di cultura** — Ivan Trinko mož izobrazbe — prikazal, da se je Trinko do svojega 35. leta starosti povzpelo do take stopnje izobrazbe, da je suvereno obvladal slovensko in furlansko-italijansko kulturo, ki sta takó različni, a po usodi takó povezani. Postal je pravi »bilingue« — dvojezičnež in je z lahkoto posredoval različna duhovna bogastva. Po vsej Evropi si je ustvaril velik krog prijateljev in z njimi pismeno sodeloval, jim pomagal in z njimi izmenjeval informacije. Vse to pa je mogel opravljati, ker se je odločil za knjižno slovenščino.

Marino Qualizza je prispeval dve razpravi: **Ivan Trinko politico** in **Ivan Trinko filosofo**, torej Trinko kot politik in filozof. V prvi prikazuje Trinka kot politika, vendar ne navaja posameznih posegov v pokrajinskem svetu v Vidmu in uspehov, ki jih je dosegel, ampak zajema Trinka širše, v njegovi politični filozofiji. Vse politično Trinkovo gibalo je bila socialna okrožnica papeža Leona XIII. **Rerum novarum** iz maja 1891. Zato ni bil revolucionar, ampak moder socialni delavec, ki je prinesel čast Italiji in svojemu narodu.

V svoji filozofiji, ki jo je 46 let poučeval v videmskem semenišču, je bil Trinko pristaš Aristotela in Tomaža Akvinskega, filozofije, ki jo je Leibniz imenoval »philosophia perennis«. Filozof mora svet študirati, ne ga ustvarjati, opira naj se na izkustvene znanosti in na naravni razum, osrednje filozofsko vprašanje pa je odnos Bog-svet. O filozofiji je napisal Trinko štiri knjžice, večkrat pa je predaval na videmski Akademiji znanosti, katere član je bil dolga desetletja. Podobna Qualizzova razprava je izšla v Trinkovem simpoziju.

Zbornik Ricerche su Ivan Trinko prinaša marsikaj novega in poglobljenega o Trinku. Ker je napisan v italijanščini in ga je izdala videmska pokrajina, bodo lahko tudi italijanski bralci spoznali tega največjega Benečana.

MARTIN JEVIKAR

Pietro Zovatto: Ricerche su Ivan Trinko

Videmska pokrajina je pred kratkim izdala knjigo **Ricerche su Ivan Trinko**. Pripravil in uredil jo je don dr. Pietro Zovatto, docent na Facoltà di Magistero v Trstu. Sodelavci so Martin Jevnikar, Fedora Ferluga in Marino Qualizza, Pietro Zovatto, Marino Vertovec in Natale Zuanella. S to knjigo se je videmska pokrajina oddolžila svojemu nekdanjemu članu, saj je bil dvaindvajset let pokrajinski svetovalec čedajskega okrožja.

Pietro Zovatto je napisal v spremni besedi kratko oznako Ivana Trinka, ki se mu zdi še neraziskan, saj je bil tako vsestransko delaven in nadarjen, da še ni bilo mogoče odkriti vseh njegovih področij.

Isti avtor je prispeval prvo razpravo **Ivan Trinko primo intellettuale della Slavia italiana** — Ivan Trinko prvi izobraženec Italijanske Slavije. V njej je prikazal Trinkovo življenje, šolanje, pod vplivom Petra Podreke, odločitev za knjižno slovenščino, poučevanje filozofije v videmskem semenišču, pesnjenje in prevajanje, ravnateljevanje v Zavodu Nobili Dimesse, precej izčrpno pa tudi Trinkovo delo v videmskem pokrajinskem svetu, kjer se je boril za gospodarski in kulturni napredek svojih rojakov, pred očmi pa je imel tudi napredek vse pokrajine — Furlanije. Izčrpno je prikazal tedanje italijanske politične razmere, kjer je vladala liberalna stranka, pomešana s framazoni, v večini tudi v Furlaniji, o kateri pravi Zovatto, da še ni bila zmožna, da bi si predstavljala večnarodno domovino. Trinko je imel kot duhovnik in Slove-

nec dvojne težave v pokrajinski zbornici, vendar je odkritosrčno in jasno izpovedoval svoje politične in narodnostne nazore in si pridobil velik ugled pri vseh. Prav takó pa se je boril za krščansko podobo pokrajine in bil med voditelji Ljudske stranke, ki jo je ustanovil don Sturzo.

Martin Jevnikar je prispeval razpravo **Ivan Trinko prevajalec in posredovalec slovenske kulture med Italijani**. Gre za nekoliko skraćeno besedilo v italijanščini, ki je bilo natisnjeno že v Trinkovem simpoziju. Ker pa gre za italijanske bralce, je prav, da zvejo, koliko je Trinko prevajal iz slovenščine, češčine, ruščine in poljščine, saj je bil prvi italijanski slavist, ki je obvladal glavne slovanske jezike.

Tudi Fedora Ferluga Petronio je že v Trinkovem simpoziju in pozneje v knjigi **Ivan Trinko poeta e scrittore della Slavia Veneta**, Padova 1984, spregovorila o Trinkovem jeziku v pesmih in prozi, za to knjigo je razpravo nekoliko razširila, ker je prišla do novih spoznanj.

Marino Vertovec, profesor v Vidmu, je prispeval razpravo **Ivan Trinko mediatore tra mondo slavo e mondo latino** — Ivan Trinko posrednik med slovanskim in latinskim svetom. Prikazal je, da je bila Benečija od nekdanj vezna pokrajina med Slovenijo, Koroško in Italijo, tu so nastali nekateri najstarejši slovenski zapisi, tu so ustvarjali slovenski stavbarji in kiparji, a tudi Benečija je dala nekaj uglednih mož, kot so bili Ivan Obala, Peter Podreka, Anton Klodič, še več pa se jih je poita-

ZASTRUPITEV Z GOBAMI

Iz leta v leto vedno več ljudi nabira gobe, tako da je vse več gobarjev in gobarskih društev. Nekaterim pomeni gobarjenje oddih in razvedrilo, ki jim nudita neizčrpane možnosti za opazovanje narave. Drugim, in ti so v večini, pa pomeni nabiranje gob bolj osebno korist, bodisi da gobe prodajajo ali uporabljajo v svojem gospodinjstvu namesto mesa. Zadnja leta pa je vse več tudi tistih, ki morajo po gobarjenju po pomoč k zdravniku.

Značilno je, da so pogosto žrtve zastrupitve z gobami ljudje, ki gobe nabirajo vrsto let in jih dobro poznajo. Ko takšnega človeka pripeljejo v bolnišnico, je celo dolgoleten nabiralec gob prepričan, da je pojedel gobo, ki jo vedno je. Mala podobnost med gobami in tragedija je tu. Zato je nabiralcem gob predvsem potreben kriterij za razpoznavanje strupenih in nestrupenih gob. Še vedno nimamo zadovoljivih in zanesljivih metod, s katerimi bi zlahka razločevali strupene in nestrupene gobe.

Zastrupitve po uživanju gob se pojavijo takoj ali pa kasneje. Zato ločimo iz praktičnih razlogov zastrupitve s kratko inkubacijsko dobo — pol do štiri ure po uživanju gob — od zastrupitev z dolgo inkubacijsko dobo — šest do dvanajst ali štiriindvajset ur po jedi. Slednje zastrupitve so mnogo nevarnejše od prvih.

Najpogosteje se ljudje zastrupljajo s strupenimi gobami, ki so podobne užitnim npr. jurčku ali pa zamenjajo pravi kukmak (šampinjon) s strupenim kukmakom ali zeleno mušnico (*Amanita phalloides*); to je smrtno nevarna zastrupitev.

Zelena mušnica je naša najbolj strupena goba. Raste v svetlih in sončnih gajih, skoro vedno v sožitju s hrastom. Možne so zamenjave z užitnimi

gobami, zlasti če so gobe nezrele in mlade. Ljudje jih zamenjujejo s šampinjoni ter raznimi sivkami, o katerih vemo, da pomenijo pri ljudeh najrazličnejše gobe. Znano je, da pride do pomote pri nabiranju tudi med izkušenimi gobarji, zlasti med takimi, ki se preveč zanesejo na razpoznavanje gob po okusu in vonju. Goba je brez posebne duha in je prijetnega okusa. Zelena mušnica je vzrok 90% vseh zastrupitev z gobami.

Ravno tako nevarna kot zelena mušnica je tudi bela mušnica (*Amanita verna*), ki je cela bela, nekoliko manjša od zelene mušnice in živi v sožitju s smrekami. Ljubi bolj senčnate kraje, v svoji mladosti je mladim kukmakom zelo podobna in se na travnikih ob smrekovih gozdovih tudi skupaj z njimi najde.

Od velikega števila strupenih in delno užitnih gob smo opisali samo dve najbolj strupeni gobi, ki sta vzrok večine zastrupitev. Zato naj velja pravilo, da nabiraj, kupuj in jej le tiste vrste gob, ki jih res poznaš in zanesljivo veš, da so užitne.

Tudi užitne gobe, ki so stare več kot štiriindvajset ur, lahko postanejo škodljive. Isto velja za postane ali pogrete gobje jedi. Nadalje se moramo zavedati, da so tudi užitne gobe zelo težko prebavljiva jed in lahko že same po sebi povzročijo prebavne motnje. V nobenem primeru niso gobe dietna hrana ali hrana za majhne otroke.

Znamenja zastrupitve z gobami so podobna kot pri zastrupitvi s pokvarjeno hrano. Znaki zastrupitve so: 1. huda slabost in bruhanje, trebušni krči, hkrati nastanejo večkrat močne driske. Pojavi se glavobol, včasih tudi bolečine v mišicah. 2. Splošna huda oslabelost, hiter in slaboten pulz. 3. Večsintopi temperatura, drugič pa je

telo (zlasti roke in noge) mrliško hladno. 4. Pri zastrupitvi z nekaterimi gobami postane bolnik zmeden, deliranten (nemiren) in halucinira. 5. Pri zastrupitvi z zeleno in belo mušnico se pojavijo zgoraj omenjeni znaki v 8 do 14 urah, ti znaki trajajo en do dva dneva, nato večkrat popolnoma izginejo in bolnik se počuti prav dobro. Po nekajdnevni pavzi se pojavijo znaki toksičnega hepatitisa tj. zastrupitve jeter s strupi, ki jih vsebuje mušnica. V težkih primerih postane bolnik močno rumen, jetra so težko okvarjena in bolnik v jetrni komi umre. Istočasno ima znake okvare srca in ledvic.

Prva pomoč pri zastrupitvi z gobami je čimprejšnji prevoz v bolnišnico, da bolniku izperemo želodec ter tako odstranimo gobe iz želodca. Če pa so gobe že v črevesju, damo bolniku visoko čistilno klizmo z dodatkom živalskega oglja. Bolnika hospitaliziramo in opazujemo, če ne gre za okvaro jeter. V težkih primerih je potrebna hospitalizacija in zdravljenje v posebnih centrih za zdravljenje zastrupitev z gobami.

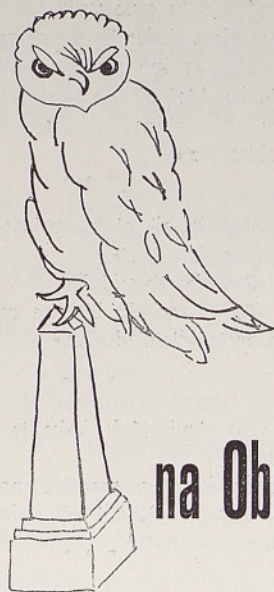
Če po zastrupitvi z gobami takojšnji prevoz v bolnišnico ni mogoč in če ni zdravnika, poskušaj izzvati bljuvanje, tako da daš prizadetemu piti velike količine mlačne vode in mu obenem dražiš jeziček na mehkem nebu. Izzvati bljuvanje je umestno samo, dokler je zastrupljenec pri polni zavesti in le kmalu po zaužitju strupenih gob. Ko se bolnik izbljuva, mu daj za odvajanje dve žlici grenke soli v pol skodelice tople vode ali kamiličnega čaja. Takšno odvajalno sredstvo mu daj tudi če ima že driske. Bolnik naj mirno leži, za željo naj dobi le močan ruski čaj brez sladkorja. Če imaš pri roki živalsko oglje v prahu ali tabletah, ga daj večkrat po dve mali žlički. Žganje in prava kava sta prepovedana. Čimprej je treba prepeljati bolnika v bolnišnico.

Zora Tavčar: Poklical si me po imenu

razgledanost, saj navaja zgodbe svetnic, pisateljic, javnih delavk do svojih sorodnic in prijateljic. Povsod pa je nekaj bodic na moške, saj iz vse knjige zveni, da se čuti pisateljica v marsičem prikrajšana, ker je ženska.

Tako je vsa knjiga duhovito kramljanje o vsem mogočem, podano v razgibanem slogu in poetičnem jeziku. Slikarka Melita Vovk je narisala za vsako poglavje posebej celostransko inicialko.

Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

GOSPOD PRIMOŽ PONOVO V TRSTU

Čuk: Kako, spet v tem našem Trstu, gospod Primož?

Trubar: Navsezadnje sem v Trubarjevem letu lahko tukaj vsak dan! Plakate o meni bi gledali, mene pa ne?

Čuk: Jaz ne bi rad, da bi vas imeli za kakšnega gastarbajterja.

Trubar: Ko pa pravijo, da spet pride depozit ali kako se že reče tistemu, od česar te Kmecl oprosti.

Čuk: Depozit?

Trubar: Tako pravi naše božje ljudstvo. Da bodo spremembe na vrhu tam v Belem gradu in pride depozit.

Čuk: Za Slovence ni prav zdravo v Beli grad hoditi, odkar so mladi delegati Zveze slovenske mladine tam zahtevali, naj bi ukiniteli Titovo štafeto, pa so jim očitali, da so na Tita pozabili!

Trubar: ESKAGEZÉ naj bi bila poslala svojo delegacijo, pa bi ta bila gotovo predlagala, naj štafeto ne samo ohranijo, ampak potegnejo čez zamejstvo! Predaja štafete v kakšnem Velikem Repnu, potem v Dolini, župan Švab, to bi se dalo...

Čuk: Še delj bi se dalo! Dol kam v Italijo!

Trubar: Bogu bodi potoženo, da bi tudi jaz Trubar bil za to, da se tisti štafeti, tistemu tekanju kakor z gorečo koruzo, enkrat konec naredi! Kakor sem bil proti romarskim ihtam...

Čuk: Ampak veste, da si nisem mogel predstavljati, da vi televizijo gledate, gospod Primož!

Trubar: Pa sem vstal, ko sem onega Zemljariča zagledal, ministra ali kaj, Slovenca, ki tam v Belem gradu hrovaško govori! Pa še brez slovenskega tolmačenja, ko da bi moji Kranjci kar tako hrovaško znali! Pa bo prišel v Beli grad Turek in bodo govorili turčinsko?

Čuk: Kaj hočemo, gospod Primož, ko pa vse slovenske visoke glave, kar jih tam v Belem gradu vedri, hrovaško govorijo, ko da bi orehe klatil!

Trubar: Takole bom dejal: takšni jogri že ne bi bili Svetega pisma v slovenske puštabe prestavljali, ko bi tam na Nemškem, v Derendingenu, živeli!

Čuk: Marke bi služili in za mercedesi gledali, kaj pa mislite! V Cvenkoglingenu bi se počutili!

Trubar: Je čudno, ko je človek tako v tole smrdljivo materijo zabubljen, da pride do Černobila in takih reči? Božja štrafenga! No, Bog z vami! In z nami tudi! Brez depozita!

Listnica uredništva in uprave

Ta številka Mladike prihaja med vas sredi poletja in bo marsikoga dohitela že na počitnicah. Posvotili smo jo — kot ste lahko sami ugotovili — Benečiji in njenim ljudem. Tako sta na prvem mestu intervjuja s predstavnikoma dveh generacij Benečanov, z mladim intelektualcem dr. Clavoro in starostno beneških duhovnikov msgr. Cracino. Na notranjih straneh revije poročamo še o dveh bogatih zbornikih, ki obravnavata osebnost in delo Ivana Trinka, mladinska priloga RAST pa pri naša na prvem mestu izviren dnevnik Virgila Ščeka z njegove poti po Benečiji v začetku tega stoletja.

Zaradi tega smo morali tokrat izpustiti in odložiti na prihodnjo številko nekaj stalnih rubrik (Staro in novo, Iz slovenske publicistike); nekaj rubrik pa smo znatno skrčili, čeprav je bilo gra-

divo v tiskarni že postavljeno. Sodelavcem se za to opravičujemo in jih prosimo za razumevanje. Na povečanje obsega revije žal trenutno ne moremo računati, ker bi bili stroški za tisk previsoki.

V tej številki razpisujemo ponovno kot vsako leto v tem času literarni natečaj, ki je že petnajsti in torej slavi letos skromen jubilej. Upajmo, da bo tudi odziv primeren in da se bo nanj odzvalo čim več avtorjev. Saj končno ne gre toliko za donarno nagrado, kakor za to, da sodelujemo in se preizkušamo v pisanju. Morda pa je to, kar nosimo v sebi in kar imamo povedati, zanimivo tudi za druge. Premislite!

Čeprav smo sredi poletja in ste se nekateri že vrnili z dopusta, želimo vsem prijeten in koristen poletni od-

dih. Zdaj, ko je tudi sedma številka Mladike pod streho, si nekaj dopusta lahko privoščimo tudi mi.

Na svidenje torej v Dragi in tuči med počitnicami ne pozabite na nas!

* * *

PODPORNE NAROČNINE so nakazali:
Zofija Šturman iz Prebenega 20.000 Lir,
Mitja Bitežnik z Opčin 20.000,
družina Štrajn iz Trsta 40.000 Lir.

DAR ZA TISKOVNI SKLAD:
Ivan Breclj iz Devina je daroval 30 tisoč lir.

DAROVI V SPOMIN:
V spomin Andreja Maverja darujejo
za tiskovni sklad Mladike:
družina Cvelbar 30.000 Lir; Stanka in
Riko Čuk 10.000 Lir; družina Jožija Peterlina 30.000 Lir; Helena Prelc 20.000 Lir; Edi Žerjal 50.000 Lir.

Vsem, ki so z darom podprli našo revijo, se iskreno zahvaljujemo.

zasmehindobrovoljozasme

»Očka, zdaj ne dvomim, da se bo Jack oženil z menoj.«

»Kaj pa se je zgodilo, da si tako prepričana?«

»Včeraj je ubil svojo ženo.«

***

Simon strmi v svojo sestro Majo, ki v vozičku neusmiljeno joka.

Simon razmišlja: res je podobna angelčku. »Mama, ali je Maja res prišla iz nebes?«

»Res,« odgovori mama.

Simon: »Saj ni čudno, da so jo zgnali, ko se pa tako dere!«

***

Neka zelo elegantna gospa vsa v pelcu je pripeljala avto v popravilo. Avto je bil ves zdelan.

»Kaj se je zgodilo?« je vprašal radovedno mojster.

»Zadela sem v drevo,« je rekla gospa smehljaje.

Delavec je natančno pregledal avto in rekel: »Kolikokrat?«

***

»Pišem zelo ganljiv roman. Komaj čakam, kdaj bo končan, da bom videl, kakšen bo konec.«

***

Mož ženi pred ogledalom: »Povej mi točen datum, kdaj boš gotova?«

***

Podjeten Američan se je naselil v Švici in prijatelj ga vpraša:

»Kaj posebej ceniš v Švici?«

»To, da so tukaj gore višje kot davki.«

***

Očka, povej mi, pod kakšnim grmom tiči zajec, kadar dežuje?«

»Ne vem.«

»Pomisli malo, očka, no!«

»Res ne vem. Kaj ti veš?«

»Seveda vem. Pod mokrim.«

***

Peter: »Babica, mi daš za sladolep?«
Babica: »Ne morem. Hranim denar za majehn japonski tranzistor.«

Peter: »Saj ne znaš japonsko!«

»Zraven koga bi rad bil pokopan?«

»Zraven Krištofa Kolumba.«

»Zanimivo. Pa vi?«

»Zraven Danteja.«

»Tudi zanimivo. Pa vi?«

»Zraven Brigitte Bardot.«

»Toda saj še ni mrtval!«

»Saj ravno zato.«

***

Katehet je hotel razložiti, kaj je čudež in je navedel primer:

»Delavec pade z vrha strehe in ostane nepoškodovan. Peter, kaj je to?«

Peter: »Nesreča.«

Katehet: »In če pade isti mož z zvonika in ostane nepoškodovan?«

Peter: »Sreča.«

Katehet nestrpen: »In če pade tretjič z vrha zvonika, kaj je to?«

Peter: »Navada.«

***

Mož pride domov in vpraša: »Je kaj novega?«

Žena: »Letalska katastrofa. Pred pol ure so iz Dubrovnika prileteli vsi tvoji sorodniki.«

***

»Ste dobro spali, je bila postelja dobra?« so vprašali gosta v recepciji.

»Tako, tako... Vsaki dve uri sem vstajal, da sem se spočil.«

***

»Danes jutraj nisem mogel vžgati avtomobila.«

»Ali je bilo ponoči preveč mraz?«

»Ne, ukradli so mi ga.«

»Ali je ta avto vaš?«

»Delno. Kadar je opran, ga vzame žena. Če je kje ples, se pelje z njim hčerka. Moj sin se vozi z njim na nogometne tekme. In ko je pokvarjen, ga dobim jaz.«

***

»Dedek, ali si bil ti res kdaj tako majhen kot jaz?«

»Seveda, Pavelček.«

»To je moralo biti pa res smešno, ko so te klicali dedek.«

***

»No, Andrejček, kako je bilo v cirkusu?«

»Še kar. Le metalec nožev je bil dolgočasen. Nikoli ni zadel deklice.«

***

»V tem nalivu naj bi šel kupovat! Nihče ne bi poslal niti psa na cesto.«

»Saj tudi ne boš vzel s seboj psa, srček!«

***

Andrejček modruje: »Ali ne bi bilo lepše, če bi imeli deljene počitnice. Učitelji bi jih imeli pozimi, mi pa poleti.«

***

»No, Tonček, ali je kaj na svetu kar samo ti lahko napraviš?«

»O ja.«

»Kaj?«

»Preberem, kar sem napisal.«

***

»Vesel bodi, da nimaš avtomobila. Z njim so sami stroški. Zdaj se nam obetajo obvezni varnostni pasovi in naslonjala za glavo.«

»Zakaj pa naslonjala za glavo, saj vozite skoro vsi brez glave!«

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!